

Oan 't kleine revierke – J.J. Cremer

A'j nooit van de Linge ien de Bêtuw geheurd hadt, dan zou'j op 't heele ding geen arg hebben, zoo'n onneuzel schoap van 'en ding as't is.

Meister ien't school leert oan de kienders, dat 'et 'en revier is, die van 't Oost noar 't West krek midden deur de Bêtuw geet; moar - as nou de Linge 'en revier is, wat motten dan de Rien en de Woal wel wêzen die de heele Bêtuw ien d'r erms houen, wat blief!

A'j meint dat ie van de bargaen kumt, zooas meister zeit dat de revier' doen, dan bi'j krek van de wies; 't schoap van 'en ding is van lêge komaf. Bij 't ouwe kastêlje Doorenborg of uut den hoek van Gend, doar mot ie zoowat uut de Wêterings kommen, en nuumt ze hum, ook nog 'en heel eind wiejer, niks meer als de Wêteringse wal.

Ge kunt er krek van zeggen wa'j wilt, moar toch, toch is't 'en oarig dingske. Zoo zuutjes heer slemiert ie moar vort, krek as 'en oal op 't dreuge, en, as ie proaten kos, jong mins! wat zou ie oe veul van de Bêtuw vertellen.

Joa, as ie zoo stillekes voortkruupt, en kabbelt en knabbelt oan zien boord, dan smuuspelt ie toch zuutjes tegen 't lies dat hum groet, en fluustert ie heel wat oarigs.

Niewoar, 't is zoo mooi langs zien weg; ter lienker en rechter, bóvenop de vette klei, is 't alles malsigheid en volligheid en frissigheid? Hier de hoaver en weit, wat stoan ze weer gelp; gunds dat goudgêle zoad, wat flonkert 'et zonnig; dóar dat peersgruune kleeerveld, wat ruukt 'et noar heuning, jong minsen, wat ruukt 'et!

En de hofstêën wat zin ze fleurig; en de peerds wat zin ze sterk; en de mansluu wat zin ze kloek; joa kloek, a'j moar ziet hoe ze gunder met vierspan de zwoare klei oan 't bouwen zin, krek asof 't deur de botter goeng, krek of 't niks nimmendal was. En dan de vrouwluu....? Knap slag van vrouwvolk! En de dernjes....? Joa de Linge kent ze nog bêter! went, de jonkheid wil wel is verfrissing, en ook: as ze met heur blonde kôpkes boven 't revierke kommen en vroagen hoe ze d'r uut zien,

[p. 170]

dan lonkt ie heur toe met 't eigen oog dat zij noar umlêg sloan, en koatst ie weerum, en smuuspelt in 't lies: 'Heel oarige kôpkes!'

En zuutjes, heel zuutjes schuufelt de Linge al wiejer; ook dukkels onder kroos en wier en donkere brugskes deur, en - 't is te begriepen dat ie niet altied gern ziet wat er umgeet ien de Bêtuw. Of 't niet al arg genoeg is, dat ie - oan gunds en kant van 't brugske woarover de landweg geet - ien kalmen vloed dat lillikke huske spiegelen mot. 'In de reizende man' is er uutgehangen, moar, as ie wilt weten wát toal oe die reizende man soms kan proaten, dan mo'j ien den oavend, heel loat, moar is luustere kommen.

Moar nou, nou 't mergen is, nou heurt de Linge niks lilliks.

Hier ien de hooge peppelloan, hier heurt ie de veugeljes kwinkelieren. Wiejer op, waar den ouwen olm bij 'en klein steenen husken oan zien boord steet, doar heurt ie de stem van 'en ouwe mins - 'en heel ouwe mins - en - 't psalmlied ter eere van Gods weldoajigheid, trillend en bêvend, vlot ie mee boven zien effen vlak, nog 'en heel eindje wiejer.

Gunds, bij den grooten drêj, waar ie dat witte hekke ziet glimmen, en waar de weerschien van 'en mooien blomhof ien't blauw van de Linge speult; gunds waar de blanke rimpeljes al wiejer en wiejer kringelen, doar heurt en doar ziet ie nog meer.

Triene kent ie wel, flinke blonde Triene van 't Putterserf, die ielken mergen op 't planken stap oan zien boord, de roomtesten boent en de melkkannen schuurt, hel as de zon! Heur stevige hand oan poezelen erm, het zoo dukkels met emmer of boender zien stille vlakke geruurd, en - 't blozende kôpke dat ie weerkoatst is 't kôpke van Triene, en 't helderste liedje dat ie ooit heurde, is 't liedje van Triene van 't Putterserf.

En de Linge - as ie Trieneke gemergen fluustert ien de blauwe vergêt-me-niets die ie kwiestig zeumde langs 't Putterserf, dan geet ie wiejer, krek as altied wiejer ten nutte van mins en dier; en allinnig as de weinter hum in zien bedde houdt, dan slupt ie 'en korte nacht; moar anders, rusteloos

geet ie vort, en 't reine woater vlot ie noar d' eindlooze zee - moar: 't dras en sliëk blieft ien't lêge.

't Putterserf is 'en mooie hofstêj, 'en hofstêj vol stoasie. Nou vier joar gelêjen is er 'en schoon roodsteenen veurhuus bijgetimmerd - dat kos niet minder, alshoon de boer en zien vrouw eiges van geen stoasie hieuwen - en 's-leintes, twee joar, is de boer gesturven.

't Roodsteenen huus van 't Putterserf het vier schuufroam' ien't gêvel van veuren, en schuune gardien achter de gloas', krek egoal as bij den burgemeister. A'j ien die koamers kumt dan zou'jt wel loaten um de pet op 't heufd te houen.

Ien ielke koamer hei'j midden op de planken vloer 'en grunrood

[p. 171]

karpet met strepen d'r deur; doarop 'en ronde toafel met grun wasdoek d'r over, en 'en rand d'r um, en pooten d'r onder van effectief mehoniehout. Ien ielke koamer zie'j twaalf stoelen en twee met erms d'r oan - zeker iendertied met begriep van éen veur den boer en éen veur zien vrouw. Krek zoo zie'j ook ien ielke koamer 'en mooie spiegel boven den schorsteen hangen, en 'en groot kammenet tegen de muur stoan. Voorders oan de muren, die zoo wit as pampier zin, doar zie'j 'en heele zooi schilderijploaten: Van Spiek die, ge weet wel, met 'en schip vol kruut ien de locht sprong, en dan nog' en boel met mansluu en soldoatenvolk d'r op, en éen - woar 'en kerl op 'en peerd leit - met Mazepa d'r onder; da's Frans begriep ie!

Zóo redeneert de bouwknacht van het Putterserf, en Lammert hij redeneert nog een heele boel meer: 'Woarveur hei'j de dinger anders as om ze te gebruiken? Moar de vrouw van 't Putterserf ze gebruikte die koamers nooit. Allinnig as 't Zoaterdag is, dan geet ze - op heur kousen-vuut', went de klomp' of schoen' loat ze altied veur den drumpel stoan - ien't een van die koamers noar binnen, en hoalt ze uut 't kammenet van klienktum um 't volk te betoalen; en hie - Lammert - óok op zien kousen-vuut', hie mot dan 't geld nog is noarêkenen op die toafel met 't wasdoek; en ziet dan eiges, hoe 't 'n oarigheid is zooveul zekskes met spesie as doar ien dat ding van 'en kammenet stoan. Miesderoabel riek mot vrouw Willems wêzen. Tachtig mergen land onder de ploeg; zestig mergen wei, en alles noa venant; én - as heur man bij 't trouen dan toch eiges niks meer as 'en erme bouwknacht was, dan zeg ie: da's oarigheid!

't Vertelselje van Willems die deur zien vrouw én warkzaamheid van onderop riek was geworden, dat was 'en bekend vertelselje, 'en wóar vertelselje; 'en vertelselje dat Lammert van Tuil, siends ie noa Willems' dood op 't Putterserf kwiem, ien't heufd had gedrêjd.

En nou - 't was oarigheid, sedert giester zei blonde Tienieke: Joa! En - as moeder geen Nee zei, dan zou 't weer 'en vertelselje worden, moar nou 'en vertelselje van Lammert!

Joa krek, 't zal weer 'en vertelselje worden, moar nou 'en vertelselje van Lammert.

Lammert de eenige overgeblevene kleinzoon van den stokouden Arie Weijer - van wien we straks meer zullen hooren - Lammert is een stevige knaap, welgemaakt en goedgespied.

A'j hum doargunds ien den vroegen mergen bij de dêldeur van 't Putterserf ziet stoan, dan ku'j oe best begriepen dat Triene sjenje in 'em kreeg, zoo'n knappe jong as 'et is; en, 't land bouwen dat kos ie zoo goed as de beste. Moar - nou Triene krek um den hoek van de schuurdeur noar buuten kiekte en Lammert ziet stoan,

[p. 172]

nou ku'j oe óok best begriepen dat hij zooveul as verliefd op Triene wier. 't Is 'en kloeke flinke dern: d'r frisse wang' 't zin verechtig krek de klapproos' ien't korn; d'r blauwe oog' de vergêt-me-niets oan de Linge, en dan d'r poezele hals en erms, wa'n malsigheid, mals as 'en meirêgen, mals as de dauw op 'et land!

Al ku'j 't oan d'r oog' niet zien, Triene het slecht gesloopen. Giesteren het ze Joa gezeid, en a'j dan toch Joa het gezeid, dan bi'j duk zoo roar um 't hart, dan zou'j wel lachen willen en greinen ook, en - niewoar, zoo'n knappe jong da's toch plezierig!

Maar nog wat anders heeft Triene in 't eerste wakker gehouen: Hoemoeder 't gemarkt had van Lammert en hoar....? Zóoveul is zeker, toen ze noar bed wou goan, toen het moeder heur oangesproken en gezeid, dat ze zich niks met Lammert had af te geven; 't was 'en beste bouwer, dat

was't, as ie 't op z'n meneur had; moar-kunnen is nog 'en ander ding aswillen. Zie, Lammert was eigenlijk ien den letsten tied 'en matfots en 'en slof geworden. De luoard speulen dee ie, dät en niks anders. Ze mosten zich niet betuuten dat moeder bliend of kiends was geworden. Goddank! al was ze bij de vieftig, ze had heur begriep en redenoasie nog goed: "Verkeerink met 'en luoard," had moeder ten letste gezeid. "Voader zou zich umdrêjen ien't graf, dat zou ie as ie dóar begriep van kos hebben. Triene pas op!"

En Triene, Trieneke had tegen Lammert al Joa gezeid, en heur moeder het ze um den hals gepakt en gegreind het ze oan moeder's borst oakelik, oakelik! dat moeder toch wêk wier, went greinen dee Trieneke anders nooit; en - eer dat ze noar bed goeng zei moeder - die toch niet wiest dat Triene al Joa zei: "Kiend, zie dan erst nog deur eigen oog'; moar houd ze open, wied heel wied open."

En - dat zoo'n moeder als moeder toch eiges bliend kan wêzen! Doar zu'j loater van heuren. Alêvel, nou zu'j't begriepen dat Triene slecht het gesloopen; en a'j't alles begriep dan zu'j ook wel verstoan, dat Triene met heel veul verwondering zeit: "Zoo Lammert, bin ie doar!" went, volgens de torenklok most ie wel 'en half uur noar 't land wêzen.

"k Most oe toch erst is gemerge kussen," zegt Lammert met 'en kniepeugske, en wenkend: "Kom êfkes hier achter den houtmiet?"

"Nee, nee jong, dat kan iens geheel niet;" is Triene's antwoord; moar, oolik.... ze kumt tóch.

Albeneur, Triene wil hum alles zeggen, en roajen ten goeje. Zoo'n enkele keer het ze óok wel gemarkt dat Lammert krek zoo gern 'en ander zag warken as dat ie 't eiges dee, moar Lammert was zoo'n knappe jong, en hie kos toch bouwen nog bêter as de beste, en zien ringboard krulde zoo mooi; alêvel, nou zal ze 't hum zeggen: oppassen mot ie, of anders....

[p. 173]

"Kom nou is êfkes hier bij me zitten;" vraagt Lammert, nadat hij zich op een takkenbos liet zakken; en, met het hoofd achterover op een wat hooger liggenden bos geleund, slaat hij de oogen tot Triene op, terwijl hij haar tegelijk bij den blauwstreepschen rok trekt.

Nee menneke, dat kon niet; as't nog êfkes kussen gewêst was, moar zitten!! Ze most noar 'et karnhuus.

Dat was nou kienderachtig, arg kienderachtig! Triene had verechtig geen begriep dat 'en dochter van 't Putterserf toch van 'en heel andere standoasie as 'en gewone melkmeid was. Verechtig, ze geleufde 't niet hoe de minsen d'r utlachten dat ze altied platste en ploetste asof 't um 'en kruumelje brood was te doen; Trieneke most....

Uutlachen!! Wie lachten d'r uut....? hê? dát wou ze weten!

Maar Lammert trok haar weer aan den rok en drong haar opnieuw: "Toe kom dan zitten?"

"Nee!" En Triene zette den voet vooruit en de linkervuist in de zij: Erst zou ze weten wie d'r had uutgelachen omdat ze warkzaam was?

Nou, as ze 't dan weten most.... moar eigenlijk 't was kienderachtig - Lammert slokte, went hij goeng liegen - as ze 't dan weten most: Geurtje bij grootvoader had gelachen.

"Geurtje!" roept Triene terwijl haar van spijt de tranen in de mooie oogen springen: "Geurtje! dat kleine kriel van 'en ding!" Moar Lammert, om het onweer van Geurtje wat af te leiden herneemt: "Joa Geurtje, en o, 'en heele boel meer."

Wonderlik, geen vijf seconden later zit de flinke meid naast Lammert op den takkenbos; haar hand rust in de zijne; haar hoofd leunt tegen zijn schouder, en haar schoone oogen waarin de tranen nog glimmen, turen op Lammert's sprekenden mond.

"Triene, ge mot verstandig wezen," zegt Lammert: "wat woar is dat ku'j niet tegensprêken: as riek en heug uut warken geet, dan is er veur lêg en erm geen verdienen meer. Oe moeder versteet d'r standoasie niet; 't is altied moar vortzwiepen tegen bêter begriep en verstandigheid ien. Woarveur het God ien de Oost de zwarte mooren en al dat sloavenvolk anders in de wereld geschupt as um veur 't blankvolk te warken? As nou 't blankvolk tegen die sloaven is zei: goa gelluu moar piepkes rooken, welluu zullen 't wark wel doen, dan zou'j ummers zeggen dat de wereld oaverechts verkeerd liep. En gunder, beveurbeild ien de stad van Nimwêgen; denk gij Trieneke dat 't riekvolk doar warken geet? Doar mo'j um kommen! Niet éen die z'n eigen schoen' nog zal smêren; ze

meugen krek as de notaris of de burgemeister soms zoo'n bietje ien de boek' zitten te lêzen of te schrieven, moar 't wark dat loaten z' oan 't meid- of knechtsvolk over; eiges rooken ze piepkjes en zitten ien de zon.”

[p. 174]

“Moar, wát zei ze toen ze lachte?” vraagt Triene die slechts half heeft geluisterd en lachende Geurtje niet uit haar geest kan verbannen.

“Wat ze zei Trieneke?” herhaalt de bouwknacht langzaam, en hij slokt weder, en dan, dan vraagt hij: “Lig ie wel mekkelik Triene?”

't Meisje dat zich straks ondanks zich zelve naast haar minnaar op het hout liet nederzakken, springt nu haastig overeind: Lig ie wel mekkelik Triene!.... Is dát nou 'en vroag as de zon al hoog oan den hemel kumt en 't wark leit te wachten! Een vuurrood van schaamte overdekt haar gelaat, maar ook, haar gekrenkte eigenliefde moet zich luchten, luchten zelfs tegen den knaap dien ze liefheeft, doch, die haar zeggen durfde dat Geurtje haar belacht: “En as't dan mien niet vrijsteet um te warken zooveul a'k wil,” zegt ze met eenigszins bevende stem: “dan zal 't ien ielk geval de knecht van mien moeder niet vrijstoan um, ienstee van oan 't bouwen te zin, op 'en houtmiet te liggen.” Die was roak gewêst!

Nee, as Triene nou zóo begon dát was noarigheid! En - maar weinige seconden later wier d'r achter den houtmiet zoo'n klein bietje afgekust, en zei Trieneke met 'en smokkellachske, dat 't ook zoo arg niet gemeind was gewêst; en zei Lammert, dat er niet éen ien de heele Bêtuw liep die ie zoo knap vond en liefhad as Triene van 't Putterserf.

Of dat verechtig woar was? dreigde Triene met den vinger, went, lachende Geurtje kwiem d'r weer tussen, Geurtje, woarmee den Lammert, véurdat ie um hoar kwiem, zoo groot was gewêst.

“Verechtig!” betuigde Lammert; en, verechtig kos ie zeggen, went Trieneke vond ie knap, en hebben wou ie niemand liever as Trieneke van 't Putterserf, begriep ie, van 't Putterserf.

Zie, duikend achter de allbessestruiken, en straks langzaam voortstappend achter het snijboonenrijshout, kiest nu Lammert zijn weg naar het wilgenpas, waarheen hij reeds een uur geleden de drie ploegpaarden bracht, om ook nu, zooals hij reeds dikwijls gedaan had, de altijd waakzame boerin van 't Putterserf omtrent zijn arbeid te verschalken. De voorste der ploegpaarden - kop aan staart en staart aan kop gebonden - wordt nu van den wilgestomp, waaraan hij met den halster was vastgemaakt, weer losgeknoopt. Straks, tamelijk zakkerig en met de beenen terzij op den bruine gezeten, bereikt Lammert met zijn viervoetig gevolg weldra den grintweg; een oogenblik later hoort de Linge het dof geklots der paardenhoeven op het brugske dat zijn groene oevers met elkander verbindt, en ziet gij den bouwknacht al spoedig in de peppellaan verdwijnen, de laan die het kleine reviertje op zijn linkeroever een wijle vergezelt, en waarin de vogeltjes zoo liefelijk kunnen zingen tusschen de altijd klepperende blaadjes.

[p. 175]

De groote woon- of keukenkamer van de hoeve het Putterserf, die sedert den aanbouw der beide staatsievertrekken ervóor, noodwendig haar beide vensters in den gevel moest missen en nu slechts door éen zijraam haar licht ontvangt, ziet er dan ook tamelijk somber uit. De boer en boerin hebben dat in den beginne ook wel bespeurd, doch - um 't geproat van Jan en alleman, dat 'en boer die honderd veertig mergen lands had, meer swiet oan de weg most sloan, hebben ze gebouwd, en - toen ze dan swiet oan de weg hadde gesloagen, toen was 't met de keukenkoamer niet anders. Ien de mooie veurkoamers te goan zitten, dát zou baldoajigheid gewêst zin. Ens - toen domenei huusbezoek is komme doen, toen hebben ze'n kertierke ien die koamers gezeuten, hie ien den ermstoel, moar anders nooit! “As we 't zulveren brulloft vieren,” had Willems gezeid, moar - zeuven moand véur 't zulveren brulloft was Willems gesturven en siends zien dood hadden die koamers veur de boerin nog starker 'en soort van heiligheid gekregen: schoonhouen dát dee ze, moar gebruiken nooit van z'n lêven!

Zie, daar zit de weduw van Harmen Willems bij het kleine zijvenster der sombere keukenkamer. Den breeden schoot heeft ze vol snijboonen die ze met verwonderlijke vlugheid aan 't afhaken is. De boerin van 't Putterserf, ofschoon reeds acht en veertig jaren oud, is nog een knappe vrouw; heel

knap zeggen de boeren die veul van dik en zwoar, en sterk rooje wangen houen.

“Dolfke, zou’j niet noar school goan? 't Is op de koekoek al negen gesloagen;” zegt de boerin tot een jongske van ruim tien jaren; en Dolfke die met een lei onder den arm bij de tafel op één been te hangen staat, geeft teemend ten antwoord:

“k Wou niet noar school moeder.”

“Niet Dolfke....? Woarum niet jungske?”

Dolfke geeft rekenschap: “Dóarum niet moeder.”

“Moar 't is bêter da’j noar school goat Dolfke; wat zal meester wel zeggen! 't Is van de wêk al tweemoal gewêst; en ge weet wel, toen voader nog lêfde toen wou ie niet hebben....”

“Moar voader is nou dood;” bespiegelt de jongen.

“Krek zoo,” bevestigt de weduw, en terwijl zij zoo mogelijk nog sneller haar boonen afhaalt, treedt het beeld van den weleer zoo werkzamen man haar sterker voor den geest, en zegt ze weer haastig:

“Ge most nou noar school goan Dolfke.”

“k Heb weer zoo'n kramp ien't lief moeder;” liegt de jongen.

“Zoo'n kramp ien't lief....?” De weduw ziet hem meelijdend aan: “Kom is hier jungske; toch geen heufdpien, nieuwar?”

“Joawel moeder.”

Heufdpien! Och heere! doar kan moeder van meeprouten; dóar het ze mee te doen: da's zeker 'en kwoal die Dolfke van zien

[p. 176]

moeder het: “Ge mot moar weer is 'en cent tegen 't veurheufd leggen;” zegt ze, en haalt haar knipje te voorschijn.

Dolfke wou d'r nog geerne vief centen bij hebben, um veur de kramp ien't lief bij dokter's juffer ien't darp anniesdrop te hoalen.

Nou, hie most dan veur deze keer moar niet noar school goan, en - noar 't doktershuus niet hard loopen!

“Nee;” zei Dolfke, en voort was hij met de centen de deur uit.

Loopen wat hij maar loopen kan, kiest de jongen nu het voetpaadje dat naast de Linge tot aan het bruggetje voortkronkelt - het bruggetje dat Lammert met zijn paarden slechts langs een omweg bereiken kon, en waarbij zich de kleine herberg De reizende Man bevindt. Omstreeks ter halverwege gekomen moet de jongen het huisje voorbij dat Lammert's grootvader van vrouw Willems in pacht heeft.

Dicht aan den waterkant, nabij den ouden olm waarvan de Linge reeds sprak, zit op een laag houten bankje, de stokoude Arie Weijer.

Schoon oud gezicht! Negen en negentig joaren streken hum over 't heuge veurheufd. Nou is den schedel koal; allinnig blanke vlökskes speulen hum nog um sloapen en achterheufd. Schoon oud gezicht! Kalmte en vrêjigheid blinken oe tegen. - Of dat heufd niet bepruufd is geworden....? Mins, sprêk toch zachter; as 't karkhof oan 't proaten kwiem, 't zou oe wat anders vertellen. Moar, 't heufd, dat eigenste heufd het ie altied noar boven gehouen: Éen was er die wiest wat 'en mins hier ten nut is; en, 't doagelijks wark - wat ie leerde as kiend, dat 'en straf was veur 't minsdóm - 't had ien nood en ien leed hum ten trooster gewêst, en had ie 't bepruufd as 'en weldoad vol liefde.

De eenige die hum nog overbleef is Lammert, zien kleinzeun; en Lammert's oogen ze sprêken hum nog van Anne, zien letst gesturven dochter. Lammert had zien moeder moar êfkens gekend; dat was zundig veur Lammert.

Joa, Weijer, woont nou stillekes ien't huske bij de Linge, en a’j'em sprêkt dan zal ie oe zeggen dat ie gelukkig is: Deur Gods goedheid is ie ien hoogen ouwerdom gezond en sterk. Met Lammert's verdienste d'r bij hebben ze genogt um van te lêven. Geurtje, 'en oarig dernje van erme verre fremielje twintig joar oud, is hum altied hulpveerdig op zied, en zurgt veur hof en veur huus. Zie, nou kumt ze noar buuten um êtkes oan grootvoader - zoo nuumt z'hum - te vroagen, of 't goed gong met vissen?

Ouwe Weijer kan nog niet lêg zitten. Toen ie jong was en sterk, toen zou ie nooit met zoo'n hengelje

zien tied hebben verbeuzeld, moar nou, nou was 't niet anders.

In hetzelfde oogenblik dat Geurtje op het water toetreedt, en oude Arie uit het blikke keteltje dat aan zijn zijde staat het visch aas wil nemen om het aan den angel te slaan, rent Dolf van vrouw

[p. 177]

Willems het erfjen op. Half verschrikt ziet de oude man naar den jongen om; en Geurtje, terwijl zij, om den knaap het paadje vrij te laten, onwillekeurig blijft staan, ziet zij meteen, hoe Dolf nabij den grijsaard gekomen, boosaardig den voet zwenkt, en met een: "Vort! huup!" het blikken keteltje onder Weijer's handen weg en omhoog schopt, zoodat het in 't midden van den effen vloed al tjingelend neerploft

Zie, zie hoe 'et stille revierke z'n gladde veurheufd ien zwoare rimpels trekt. Nee, da's geen jongens-oarigheid, da's jongens-baldoajigheid! Weijer schudt het grijze hoofd; zeggen doet hij niets: maar Geurtje - krek as de Linge kreeg ze 'en griezels deur al heur lêjen:

"Doe lillikke deugniet!" schreeuwt zij den jongen toe, en, om hem duchtig te straffen vliegt ze hem achterna.

Dolf evenwel door dien uitval verschrikt, springt eensklaps terzijde: wendt zich schielijk om, en balt zijn vuist; doch, terwijl hij die heft en - om gewisser te treffen - met het hoofd achterover eerst een schrede terugstuift, bonst hij met het achterhoofd zoo hevig tegen den ouden olm, dat hem alles voor de oogen duizelt, en hij bedwelmd in de knieën en straks ook ter aarde zakt.

Moar Goddank! 't was zoo oakelik arg niet, went, 'en klein bietje loater zien Weijer en Geurtje dat ie de oogen weer los duut; en als hij Geurtje, die haastig een napje water heeft geschept, vóór zich ziet staan, kiek dan striekt ie zich langs 'et veurheufd; zeit: "Loop, lillikke dern!" en sleet hoar 't napken uut de hand dat ze 't woater allegoar over de kous' kriegt.

En nu - 't is een bijna honderdjarige stem die er vermaant:

"Ge most liever noar school goan jungske; van luioard kumt slechtoard: ik gleuf dat oe moeder...."

Maar Dolf, al moest hij zijn oogen ook neerslaan toen dat eerbiedwaardige hoofd zich tot hem vooroverboog, Dolf houdt iens-geheel van geen zejeprêkskes - zoo zin d'r wel meer. - Moeder! joa krek, moeder zal ie 't zeggen. Maar - als hij, straks opgestaan, met de hand aan het voorhoofd, ijlings terugloopt naar 't Putterserf, dan klotst hum toch altied dat liedje deur 't heufd: Luioard, slechtoard! - Alêvel, moeder vond eiges goed dat ie thuis bleef van school. - 't Liedje was vervêlend, arg vervêlend!

Moar - 't zou 'en vertelselje van Lammert worden. Krek! Ge most allinnig moar weten dat grootvader Weijer, dukkels veur Lammert 't eigenste liedje het gezongen, en da'j 't dus oan grootvader niet wieten kunt dat Lammert.... Nee, heur moar, bij hum zal 't wat anders as van moeder's malpötje wêzen.

We zagen Lammert met zijn paarden in de peppellaan verdwijnen.

Zie, gunds, 'en heel eindje wied, doar geet ie; nou ens beschauwd deur de boom', dan weer ien en helder stroalje van de blinkende

[p. 178]

zon. Ge kunt wel zien dat 't al ien't eind van Augustus mot wêzen. Tussen de bruin mossige peppelstammen ien, is 't elzenhout en 't hoagedorn arg bestoven van 't boerengerij, en zie'j ook: hier 'en wisch heuj, en doar 'en poar korn-oars, tussen en over de bloai' hangen. Zie - nog 'en stofwólkske ien de verte, en Lammert is al oan 't einde bij 'et damhek gekomen woarachter den pas gemêjden weit-akker leit, die ie giester al veur de halvescheid geploegd het.

Eenige minuten later heeft de bouw knecht zijn stevige paarden in het tuig voor den ploeg gezet. 't Is woar, as ie op tied was begonnen, dan kos ie van mergen al 'en heel eind geavensierd zin; alêvel, of 't vandoag of mergen kloar kumt da's krek allins. Toen ie as knecht warkte toen was 't verpliechting, moar nou, niewoar, 't was zoo goed as zien eigen land. Trieneke zei giesteren Joa, en 't land, en de ploeg, en de peerds, 't was eigenlijk metterdoad al van hum. Zeker, anderman zou ien zien stee al heelegoar de weerlich van 't zwoare wark geven; moar nee, dàt dee ie niet. 't Zou ook te bezien stoan of er éen ien de Bêtuw liep die zóo 'et ploegiezer ien de zwoare klei regieren kos. Kiek zukke voor' d'r is liggen; egoal mins, asof 't langs 'en linnejoal was getrokken, en diep - meer as 'en

palm!

't Is krek asof de peerds al 'en bietje kwiespeldurig worden; ze kieken al is um, en hoajen met de hoefv': "Joa joa mennekes, ge kunt 'r vandoag is van kriegen; ge bint al krek zoo goed as met oe eigen boas op 'et land. Rust nog moar en bietje, de boas zal erst zien piepke is opstêken."

Lammert, met de beenen over elkander en tegen den ploeg geleund, haalt uit het wambuis zijn pijpje te voorschijn. Erst is uitkloppen op de vlakke hand; dan d'r ien bloazen; nóg ens uitkloppen; nóg ens bloazen.

De koperen tabaksdoos die ter halverwege uit den vestzak te voorschijn komt, wordt nu terhand genomen. Alles noar den eis: driemaal kloppen op 't deksel; de deus opengemoakt; langzaam met den middelvinger de tabak ien't köpke gestopt, en.... "Da's al ien't zesde joar dat ie die deus gebruikt. Die deus het ie van Geurtje veur 'en karmis gekregen, 't erste joar dat ze bij grootvader ien huus kwiem. Deur Miels de harloziemoaker het Geurtje ien't deksel van de deus loate zetten: Aan Lammert van Tuil, van Geurtje ten Bos. - 't Zei niks niemendal, moar, a'j die noams zoo bij mekoar zag staan, dan zou'j al meinen dat 't wat anders beteikenen most. - 't Is woar, Geurtje het ie wel 'en keer onder de kin gestreken; 't was en oarige dern um is mee te jollen en te dollen; 'en glad mooi snuutje had ze, en veur grootvader was ze 'en matjedor; moar - och harrejennig! as ze ien heur fantóazie, lonkse eugskes op hum had, och harrejennig dan was ze glad van den toeter." - De tabaksdoos is weer in den vestzak geborgen;

[p. 179]

de tondeldoos wordt nu langzaam te voorschijn gehaald, de vuursteen er tegenaan gelegd; het slag raakt den steen, en Lammert bespiegelt: "De dernjes zin van gemoed krek as de tuntel; kiek, a'j moar êfkes ketst dan steet 't ien de gloed; kets! kets! Verdrêjd da's oarig, nou wil 't niet - kets! - kets! - tenmienste as 't ketsgerij goed is."

"Ho! weerlichse knol!" roept Lammert, dewijl hij met den voet op het ploegrad en steeds meer met den rug tegen den ploeg geleund, bijna door het vooruitrijden van een der paarden zijn evenwicht had verloren en gevallen was. "Duuvels ding! he'k oe geen stilstoan geleerd!" En terwijl hij nu rukt aan den toom! en het driespan daardoor aan 't voor- en achterwaarts-trappelen raakt, begrijpt hij dat het noodig wordt, ten einde de zijvoren zuiver te houden, het: Allo vort! te doen klinken en - doar geet ie.

Zie, zie hoe het kouter de zware klei in glimmende voren spit; hoe Lammert met krachtige hand den ploeg bestuurt en met juistheid het driespan ment; hoe hij aan het eind van den akker gekomen, behendig de paarden doet zwenken; den ploeg met vasten greep uit de vore in rechthoek brengt, en straks - alweder zwenkend - op den linkeroever der Linge, nogmaals het blanke staal door de zwarte aarde stuwt.

En toch nog nooit van z'n lêven is Lammert den arbeid zoo zwaar gevallen: "Ho, mennekes, ho!" Straks toen ze ien de zon stingen, toen zullen de vlieg' heur geploagd hebben; hier, nog zoo'n bietje ien de schauw van 'en poar wilgen, hier zal 't bêter zin. Niewoar, 't piepke mot ook nog oangestoken....?'

'En bietje loater vliegen de mugskes veur den tabaksdamp op zied: 'Stomme dinger! as 'en mins eiges den heelen dag mot warken, dan kan zu'k gespuus egoal liggen te dansen en 'en mins tot last wêzen.' Moar - nou zal Lammert dan ook zien rust is goan kriegen; hie kan 't er heel best alvast is van nemen. Hier op den woaterkant is 't krek zoo'n ploatske um 'en bietje te liggen: veuover, lankuut op 't gres; kin en ringboard ien de beie hand'; de elleboog' as stutters op den grond. Doar leit ie!

'Hei! Lammert! bin gij doar....?' roept na weinige seconden een luide stem op korten afstand.

Wel verdrêjd! is dat schrikken! In één oogwenk is Lammert overeinde: 'Nee.... wátblief.... bin gij doar Geurtje?'

'Joa Lammert,' herneemt Geurtje terwijl ze naderbij komt: "k zag de peerds wel stoan, moar ou kos ik niet gewoar worden; 'k mot oe wat zeggen Lammert.'

'Zóo, ik dronk moar êfkes,' is het antwoord; en vragend: 'Wat wou ie?'

Geurtje werpt ongeloovig een blik over den akker waarin heden - 'tgeen duidelijk te zien is - slechts

één nieuwe vore geploegd werd,

[p. 180]

en dan, dan lacht ze vermanend: 'Ge kiekte zoo onneuzel Lammert.'

'Ikke....?' zegt de bouw knecht: 'k zou niet weten woarum. Wat hei'j mien te vroagen?'

In weinige woorden verhaalt het meisje wat er met Dolf is gebeurd, en geeft al spoedig haar wensch te kennen, dat Lammert as ie op 't Putterserf kumt, alles ten rechte zal sprêken; 't jungske was wel ienstoat um 't glad te verdrêjen; 't most is kwoad kunnen, kwoad veur grootvoader. En voorders, Lammert van zien kant most met wark ook moar oakelik z'n best doen; ze zag 't nou eiges, 't proatje dat vrouw Willems niet arg tevreë was, kos wel is woar wêzen: 'Jungske, jungske! as grootvoader 't huusken is uut most.'

Zie nou den lach is van Lammert; krek of ie zeggen wil: a'j niet van giester bint dan bi'j zeker van eergiester:

'Mein ie dat grootvoader uut zien huuske zou motten?' zegt hij langzaam: 'Nee d'r ien bliëven zal ie, al z'n lêven! en zonder dat gij of ikke d'r ooit meer 'en hand veur te ruuren het.'

Geurtje begriëpt er niks van; ien den letsten tied het Lammert wel meer zoo roar kunne proaten, moar nou.....?

't Mot al 'en oarig spulleke wêzen waar ie mee pacht kunt verdienen zonder 'en hand te verruuren;' zegt ze iets later, en - as ze die tooverhand' asteblijf wel is zien wou.... wég zin ze, ze stêken ien de broekzak'.

'En ik zeg oe dan,' herneemt Lammert, terwijl hij zich weder in de gemakkelijkste houding tegen den ploeg zet: 'da'k grootvoader dat eigenste huuske zooveul as prezent doe. 'k Zou oe nog 'en heeleboel meer kunne zeggen Geurtje, moar, zwiegen en sprêken dat geet niet geliek.' Lammert klapt met de tong en kijkt naar de lucht.

'Nou, doar mo'k alêvel over lachen;' zegt Geurtje weder - moar eigenlijk, ze most iens-geheel niet lachen; 't was hoar krek ien't gevuul asof ze bleik ien't gezicht wier. As Lammert dát zag! Snel draait zij zich om, en dan als ze gaan wil: 'Ge weet 'et van Dolf; wark voorders plezierig.'

'Nee, heur is Geurtje!' roept Lammert, - went 't is 'en verdrêjd ding, a'j êvel geliek hebt, dat iemand zal meinen da'j gekketoal proat.

Geurtje wou wel bliëven: 'Wat is d'r Lammert?'

Lammert met half dichtgeknepen oogen: 'En a'k oe dan zeg da'k niet warken meer wil, umda'k niet warken meer hoef; a'k oe dan zeg da'k mien al krek zoo goed as boer van 't Putterserf kan rêkenen - veur de halvescheid tenmienste; a'k oe dan nog zeg Geurtje, dat Trieneke giesterenJoa zei, watblijf - zu'j't dan gleuven of niet?'

O God! dat goeng as 'en gluiende noald deur 'et hart!

Lammert rekt zich de erms, en nog ens: 'Watblijf?'

[p. 181]

Moar Geurtje, ze wist niet wat ze gleufde; ze gleufde 'et wel, moar toch, ze kos.... ze wou 'et niet gleuven. Ze vuulde niet krek woar ze was.... ien huus of op 't land; ien't duuster of ien't licht; ien de kark of boven op 'en heujmiet woar ze altied zoo duuzelig wier. Goddank! 't goeng veurbij.... Ze mot wel oakelik bleik wêzen; moar Lammert ziet 'et niet: hie kiekte noar de locht. - Misschien vuulde ie óok wat, dat ie de oogen van Geurtje vermeer.

'Zoo Lammert,' zegt ze eindelijk met vaste stem: 'nou kan'k 'et begriëpen ook wóarum da'j hier ienstee van te warken, de luioard speult. Geluk d'r mee Lammert!' En dan, dan wendt zij zich om; klopt het paard - dat den hals rekt om een wilgetak te bereiken - op den rug; zegt schijnbaar luchtig: 't Is bitter jungske!' en neemt zoo haastig zij kan den terugtocht aan over den stoppeligen akker. En Lammert, als Geurtje den akker verlaat, dan heeft hij niet meer zooals straks, de oogen ten halve gesloten naar boven en van haar afgewend. Neen, turend ziet hij haar na, totdat zij het damhek achter zich toetrekt, en - zonder ook slechts een enkele maal naar hem om te zien - in de peppellaan verdwijnt. Met blijkbaren wrevel werpt hij zich nu opnieuw in het gras aan den Linge-zoom neder. - Dat is heel anders goengan as ie gedocht het. Had ie niet gemeind dat Geurtje d'r arg kapot af zou wêzen. Het ie krek dóarum geen opzien gehad um grootvoader of hoar de rechte woarheid te

zeggen. Lochtig was ze weggegaon; krek asof ie hoar niet dukkels um 't kinneke had gestreken, zacht, o zoo zacht! En nou, nou goeng ze lochtig, en kos nog smêlen dat ie 'en luioard was. - 'Goed zoo derne! best zoo derne! heb d'r moar niks geen spiet af. Ikke ook niet. De luioard speulen! Of gij oe ien't zweit zoudt goan warken, a'j woart zooas ikke. Toe moar! veuruut moar! Wês gij moar lochtig, heel lochtig; Lammert zal 'et óok zin!'

En - of ze lochtig was....? Joa, zie dan: Vigelant stapt ze de peppelloan deur; links en rechts kiekte ze rond, went, nieuwar.... 'z' is lochtig, heel lochtig! Ien't veurbijgoan mêt ze gresbluumpkes met de hand, en stêkt er éen met 't stêlje ien den mond. - Vlugger loopt ze, went de koffie veur grootvader mot ze verdig moaken en 't weitebeslag veur de koek die Lammert zoo gern.... Zie, wat klemt ze de tand' op mekoar, zóo sterk dat ze't blomstêljen afbiet.... 't bluumpke velt op den grond, en - heur voet trooit 'et plat. - Lochtig geet ze wiejer; rechts 'et Lingebrugsken over; links 'et smalle poadje af dat noast 'et revierke langs Weijer's huuske vortgeet tot 't Putterserf.... 't Putterserf!..... Of ze schrok van den kikkert die vlak veur hoar voet óp en ien't woater sprong....? Efkes blijft ze stoan.... moar nou, nieuwar, lochtig geet ze weer wiejer; den olm bij grootvader's erfke langs; de lêge deur van 't huusken ien. - Grootvader is d'r niet, hie zal bij de koei op de

[p. 182]

dêl wêzen. - Nou steet ze ien't keukenje; straks kiekte ze noar 't vuur op de ploot; 'en oogenblik loater vliegt ze de vlierink-leer op. - Hier is heur kâmerke; 't bovenste loai van 'en loaitoafel trekt ze ópen; 'en snoerketting van rooje kroal' griept ze d'r uut. - 't Kâmerken af; van de leer noar umlêg. - Nou steet ze weer stil ien de keuken; nou - nou smiet ze den ketting ien't knappende vuur, - lochtig, heel lochtig! En zie, zie dan, doar velt ze met bei' heur erms op de klaptoafel neer; heur knie' op den grond en 't heufd ien de hand'; nou snikt en nou schreit ze.

Zie Lammert, en luuster: nou snikt en nou schreit ze!

Omstreeks een uur vroeger bevinden wij ons op 't Putterserf. Manke Jan de arbeider die buiten aan 't uitmesten was, heeft Dolfke toen hij van Weijer's huisje terugkwam, goed en wel zien voorbijgaan; maar Dolfke, toen hij 't achterhuis binnenstapte toen is ie 't spulleke begonnen. 'Och heere, wat is d'r!' schrok moeder Willems toen ze Dolfke zoo oakelik schrauwen heurde, en - haastig is ze naar de deel gevlogen.

Och! a'j 't gedrêj en 't gelieg van 't jungske, en 't gesus van moeder geheard hadt!

Nee zeker, as 't heufd nog zoo'n pien dee dan hoefde ie temiddag niet noar school, en mergen ook niet. Hier, hier had ie 'en stukske koek, en joa, welzeker, hie most moar 'en bietje op den heujbarg ien't heuj goan liggen, moar niet van de leer vallen, heur!

Wât! zou ze zich deur dien ouwen Weijer loate koejeneeren, aldat ie dan oud was; zou ze van hûm motte heuren wât ze as moeder verpliecht was! Dât - nooit van z'n lêven!

De boerin zet nu met zenuwachtige vaart hare werkzaamheden voort. 't Was alsof zij zich wreken wilde..... op zich zelve misschien? In de kleine achterkeuken, doorgaans 'de geul' genoemd, overtuigt zij zich dat er de groote pot met varkens-aardappels te vuur hangt. Jans de meid ziet er hoe de boerin eiges 'en zwoare bos rieshout op 'et vuur gooit - zij had 'et toch moar veur 't zeggen gehad. - Straks in den kelder zijn het de zware keien op de Keulsche potten die bij het ververschen van den inmaak, de krachtige hand der boerin ondervinden; en later, dan spoedt zij zich naar de kaaskamer om er de kazen waarmee zij ter markt wil, op het aanrecht te zetten.

Onbegriepelik! Triene schient van mergen niet bij de kês' te zin gewêst; déez en dié hadden gekeerd motte worden. Zou 't spulleke van 'ezelje duut niks' hoar ook al goan lieken! Was 't dan misgerêkend dat warkzame Triene 'en hêkel oan Lammert zou kriegen as ze 'en oog op zien luiheid kreeg? En - schreeuwend naar bui-

[p. 183]

ten klinkt het: 'Triene!' En straks op de deel: 'Hei! Trieneke! Triene!' - Wat deksel woar zat ze!

Zie - doargunder kumt ze de deur van hoar kâmerken uut. Ze kiekte zoo'n klein bietje beduusd: moar ook, 'en oogenblikke loater kiekte ze asof ze prakkeziert bij zich eiges: 'Allo Trieneke: 't heufd ien

de flank!’

Perjen ge meugt wel is êfkes noar Trieneke kieken. Ze het zich eiges ien't Zundagse pak gestoken; verdrêjd, hoast krek 'en juffer uut stad. 'En fleurig mutske met rooje strikskes het ze op 't heufd: gouwe bellekes ien d'oor'; over 't kerset en gruu merrenos japon met frunzeljes op de erms; stoffe schoen' oan de vuut'. 'k Weet niet of Triene den angst kreeg toen moeder heur riep, en hoastig 't kleedoazie weer uut wou smieten, tenmienste: de bovenste hoak' van 't japon zitten los, en 't zwart zieden schort sleupt heur noa langs den grond.

Trieneke van 't Putterserf is altied mooi, moar nou - schuchter en op z'n Zundags - is ze oakelik mooi. Allêvel, de Linge ziet heur toch liever met bloote erms ien't witte borstrok en 't rooje duukske d'r onder, den blauwstreepsen rok um de been', as ze met forse hand de roomtesten boent of de melkkannen schuurt.

't Kan best woar wêzen.

‘Wat is d'r moeder....?’ vraagt het meisje reeds op eenigen afstand.

‘Wel zoalige zinnen!’ roept de weduw met verbazing, terwijl ze met de linkervuist in de zij en de rechterhand boven de oogen, Triene langzaam naderen ziet: ‘Zeg, bin ikke glansbliend ien d'oogen of gij, heb gij de kramp in oe harsens?’

‘Wat blijft oe moeder?’ herhaalt Triene met zekere fierheid, alsof zij dien uitval niet hoorde.

‘Wat mien blijft, wat mien blijft....!’ spreekt de moeder met bevende stem: ‘mien blijft da'k weten wil woar dat noar toe mot, met oe neie klee en oe goud in de ooren.....? Mein ie dat 't Zundag is, of hei'j 'en karmis-afsproak..... Zeg?’

‘Nee iens-geheel niet moeder,’ zegt Triene, en haar blos is nog sterker dan anders. Wat zachter, maar toch met fierheid: ‘k Wil niet langer zoo schooiig deur 't huus loopen moeder.’

De boerin staat een oogenblik als verbluft. Wou Triene heur Zundagse klee' op warkendag droagen! ‘Wel zoalige zinnen!’ barst ze eindelijk los: ‘hei'j ook misschien de roazende mot in oe heufd! Mooie klee' oan 't lief hangen, um de beest ien't land te goan melken, um te karnen, um botter te knêjen, um.....’

‘Da's ook eigenlijk meidswark moeder,’ valt Triene iets heftiger in: ‘Zou'j 'et dan oan wille zien da'k nog langer beproat en belachen wor? A'j riek bint zooas welluu moeder, dan mo'j....’

Heur ie wel hoe Lammert's proat al dieper bij mooi Trieneke is gegoan as ze eiges ien't erste wel meinen wou.

[p. 184]

‘Dan mo'j,’ roept de boerin in woede, ‘dan mo'j de kês' moar loate zwellen niewoar! en alles op slof loate goan! Zeg onneuzele dern, het den Lammert oe dát ien de ooren getoeterd, ou Triene, die altied zoo lochtig kos zingen bij 't wark? Allo, schoam oe vort, en die kleeren van 't lief. Den Lammert za'k spreken, en gij - zurg veur 't êten!’

Trieneke was op stikken af toen ze terugging: Weggejoagd as en kiend! En - weerum proaten het ze niet gekost; 't was krek asof ze de klem ien d'r mond had.

In 't voorbijgaan ziet ze ginder Jans de werkmeid en Gijs den knecht ook al lachen. Als ze in haar kamertje weerkomt, dan - dan griept ze de muts van 't heufd; dóar, klets ien 'en hoek! De hoak' en oog' van 't japon scheuren uut zoo hard as ze 't lostrekt. De bellen uut de oor' gedoan dat ze zich zeer dee, en vort! gesmeten op de toafel!

Triene, Trieneke! 't is onverstandig da'j zoo kwoad bint.

‘Onverstandig! Is dát verstandig zooas moeder heur kiend behandelt, as 'en bloag as 'en meid! Is dát verstandig dat moeder heur krek belacht as zoo'n kriel van 'en Geurtje, en heur grieft ien't gevuul? Nee, Lammert het geliek, doar mot 'en eind oan kommen!’

Trieneke gooit zich achterover op een stoel; haar mooie blonde haren vallen los op haar blanken schouder, en, als zij met haar kinnetje in de hand strak voor zich heen ziet, dan spreekt zij weer zachtjes het woordonverstandig. En joa, krek, as ze noadenkt dan viendt ze 't óok; 't was onverstandig - niet dat ze kwoad was op moeder en allegoar; niet umdat ze't verdrêjde nog langer te warken as ze doardeur ander ten spot wier. Nee, onverstandig was't dat ze niet liever nog erst wat gewacht had, eiges en onneudig het ze moeder nou opgeblazen tegen Lammert; dát was

onverstandig, heel onverstandig!

Wanneer Lammert zooals nu op het land is, dan regeliert ie zich, um te goan schoften, noar de zon. As ie meinde dat de zon hoog genoeg sting, dan goeng ie, aldat de klok nog niet had gesloagen; en krek zoo: als de klok zei dat 't schoftuur veurbij was, dan figeliede ie weer op de zon, en zag dan meesttieds, dat 't heel best nog 'en bietje kos vêlen. - Zoo'n klok was moar drêj-spul.

Nu Lammert met zijn ploegpaarden, nog meer dan een half uur vóór schofttijd, 't hek der hoeve komt binnengereden, is manke Jan ginds bij de schuur nog druk bezig met uitmesten.

Manke Jan is 'en mins van 'en groot begriep; letst op 'en keer het ie heel goed begrepen dat 'en mins ten achterste veuren niet lêven kos, umdat ie dan op de rechte stee geen mond veur 't êten had; dát had ie best begrepen, moar - begriepen dee ie niet, dat

[p. 185]

ie geen errebeier op 't Putterserf zou wêzen, as 't niet um zien bliende moeder was.

Lammert die zoodanig achter den houtmijt en de hooibergen heeft omgereden dat hij uit de woning niet te zien was, houdt nu stil bij de staldeur terzijde van de deel en roept er den arbeider, toe: 'Jan, ge mot de peerds is êfkes op stal zetten, 'k mot hoastig noar huus toe.' Dat is voor de eerste maal dat Lammert niet zelf zijn paarden bezorgt.

'Goed Lammert;' is het antwoord, en terwijl de bouwknacht zich nu haastig verwijderd vat Jan den voorsten bruine bij den halster; rukt en trekt het driespan achter elkander den stal door 't lage deurtje in; bindt den voorste met het halstertouw vast aan den kribring; laat ze verder, kop aan staart en staart aan kop, zooals zij waren, en, als hij straks het staldeurtje vanbuiten sluit, dan zegt hij met een glimlach van innige zelfvoldoening: 'k Zie best kapoabel met peerds um te goan, zoo goed as de beste!'

't Moet wel een bijzondere oorzaak hebben waarom de zon der dorpsklok heden zoo'n groot eind voor is, en Lammert al verder zoo haastig naar huis wil. Ja, zie maar: langs de Linge-zijde der woning, waar slechts Triene's kamertje het uitzicht naar buiten heeft, sluipt Lammert behoedzaam naar den voorgevel der huizing.

De groen geverfde luiken der beide staatsiekamers, die altijd door vrouw Willems zelve tot 's-namiddags voor de zon worden aangezet, glimmen ook nu in de middagstralen der laatste Augustus-zon. Zie, nog even tuurt Lammert rechts en links, maar dan, dan stoot hij een der luiken een weinig terzij; trekt zijn zakmes te voorschijn, en steekt den rug ervan zoo ver mogelijk tusschen de reet van 't kozijn en het venster. Wippend met het zakmes, en drukkend met de linkerhand tegen het venster zelf, komt er na weinige oogenblikken rijzing in het eenigszins knellende raam. Door de beide handen nu verder omhoog gedreven, piept het venster, en Lammert - verschrikt - ziet haastig weer rechts en links, maar dan - dan slaat hij ook spoedig de beide handpalmen op het kozijn, wipt er zich op, springt naar binnen, trekt het luik weder dicht, doch laat - um dat piepen - het venster maar open.

Doar steet ie dan nou in die koamers. 't Is er koel en zoo'n bietje schiemerlicht. Toen ie op 't land was, verdrêjd! as ie't uut kos houen. Veul gewarkt het ie niet, moar, ook dat liggen is vervêlend geworden; ielkreis was hum de zon tussen de bloajers deur op 't heufd komme branden; de bijen hadden hum ielkreis langs de oor' gebloazen met 'en wiend, asof ze hoast hadden. Toen ie 'en klein endje wiejer goeng liggen, toen is ie heelegoar van de wies gekomen, went bij 'en mierennest is 't êvel zu'k mekkelik liggen niet. Nee, ien die koamers most ie is wêzen, joa ien die koamers! En nou, nou steet ie ien die koamers, en doar - zie,

[p. 186]

doar staan de ermstoel' ook nog. Niewoar, éen veur hum en éen veur Trieneke. Joa, 't is oarig da'j as boer van zoo'n hofstêj, nou krek zoo duk a'j moar wilt ien zoo'n stoel kunt goan liggen. Hie zal't moar vast is prebieren.

Behoedzaam en op de teenen loopend neemt Lammert nu een der beide armstoelen van den wand, plaatst dien bij de tafel, aarzelt nog een oogenblik, maar dan, dan vlijt hij zich welbehaaglijk neer in den breeden zetel, strekt de beenen zoo ver hij kan voor zich uit en peinst: 't Is verdrêjd toch arg

onbegriepelijk dat zoo'n boer van 't Putterserf 't verstand van zien standoasie niet beet kos kriegen, en, krek as zien wêduw nog toezoers vort, liever sloaven as rusten wou. - Nee! Lammert van Tuil zal dat spulleke is anders regelieren.' - Een wijle voor zich heen starend, valt zijn oog op 't portret van Van Speyk aan den wand: 'Wat kiekt ie mien oan;' denkt hij voort: 'toen 'k 'et heufd noar gundse kant hiew toen dee iet't, en nou - nou duut ie't ook.'

Met een smadelijken lach wendt Lammert zijn oogen terzij; maar toch, hie mot er nog ens en alweer noar kieken. Met eenige zelfoverwinning knikt hij den starenden zeeheld toe, en dan, dan zegt hij - ofschoon onhoorbaar:

'Dag Van Spiek; dag menneke. Joa, krek, Lammert is d'r ook. 'k Bin net zoo veul mans as gij; toen gij 't werken muuj wier toen hei'j d'r den brand ien gestoken. Joa menneke, dat eigenst kos ik ook wel is doen.' - Lammert heeft zijn pijp en tabaksdoos reeds te voorschijn gehaald. - 'Moar mien eiges veur Kozak of Spanjool ien de locht loate vliegen.... doar za'k niet van gediend wêzen. Joa messeu Van Spiek - 't is verdrêjd zooas zoo'n ding oe oankiekt - ikke zal dan nou is krek zóo blieve zitten, joa! en zie, nou stop ik 'en piepke, joa! en zie, doar zet ik nou den tabaksdeus op de toafel, joa! en - of ie 't nou gleuven wilt of niét, nog moar 'en klein bietje geduld en dan zu'j den Lammert van Tuul hier alle doag' van 's-mergends tot 's-oavends, ien den ermstoel veur 't open roam piepkos zien rooken, en 's-weinters bij den knappenden heerd. Joa menneke, en dan zu'j 'em noar dat eigenste kammenet zien goan, dóar, en zie-je, doar het ie dan bestier over; da's bêter as ien de locht hê? veul bêter!'

Van Spiek begint zoo oakelik strak te kieken.

'En a'j mien dan vervêlen goat,' vervolgt Lammert bijna hoorbaar, 'dan drêj ik oe um; ten achterste veuren. - 't Is 'en oakelik gezicht zoo'n kerl die niks duut as kieken.' Veur 't oogenblik zal Lammert zich eiges moar umdrêjen. Bestig! Nou ziet ie Mezeppa.

'Wat leit die kerl doar toch lui op dat peerd! Mo'j al 'en heele rijer veur wêzen. Ien zoo'n ermstoel is 't mekkelikker, veul bêter. Alevel 't wordt tied um noar huus te goan êten. - Och! 't kan wel loater. Geurtje zal 't wel werm houen.... Och! harrejen-

[p. 187]

nig!' - Lammert rekt zich de leden: 'Geurtje, wat goeng ze lochtig; met hóar was ie nooit ien zoo'n koamer gekommen; altied den eigenste sloaf gebleven.' - Geeuwend: 'Och! harrej ennig!' De armen slaat hij achter om 't hoofd, - went die bovenste leuning van 't stoel is toch hard. De beenen strekt hij nog verder uit. Hakend met de punt van zijn vetleeren schoen, trekt hij den meest nabijzijnden stoel bij het sport naar zich toe en legt er de beenen op. De oogleden vallen dicht, lodderig gaan ze weer open; open en dicht; en - als een mug hem soezende piept langs het oor, en eindelijk juist op zijn voorhoofd komt zitten, dan blaast hij zoo telkens eens even naar boven, went - de erms het ie nou eenmaal um 't heufd gesloagen. En - - alles soest! en 't schrauw't ien de verte: Ho peerd stoa stil! went zie: Trieneke leit gunds op 't peerd van Mezeppa; en 't soest en 't schrauw't nog starker, en - allebei de koamers ze vliegen met 't schip van Van Spiek ien de locht; en Van Spiek met Geurtje ien den erm wat lacht ie, hoe oakelik lacht ie! En - Heer ien den hemel! nou schrikt ie wakker. In een oogwenk is Lammert overeinde. 't Was hum krek asof ie 'en iesbad over 't lief kreeg.... Doodsbleek van ontsteltenis en van verontwaardiging tevens, staat daar de vrouw van 't Putterserf op den drempel der pas ontsloten kamerdeur.

Nog slechts even had zij zich met haar gezin om den middagdichsch vereenigd, of een buitengewoon rumoer in het achterhuis heeft haar met de overigen naar de deel gedreven. Wel afgeroazend wa'n spektoakel was dat ien de peerdstal gewêst! gesloagen en gebeten hadden ze allegoar, krek asof ze de kolder hadden. Wie zou't geleuven: Lammert had ze krek loate stoan zooas ie d'r mee van 't land kwiem; 't varse kleever ien 't ruuf hadden ze alle drie geroken, en één had er moar bij gekost. Gijs de knecht, die op den rogzolder oan 't schoepen was gewêst, had er eerder geen spier van gemarkt. Een van de peerds had den halster kapot; de veurste was arg ien 't stéertvleis gebeten, en - roazend op den Lammert, het vrouw Willems de sleutels gegrepen, um hoastig uut 't kammenet ien de lienkse stoasiekoamer 'en neie halster te kriegen, en 't boek van den Neuman, veur 't geval van zoo'n peerdsbeet.

Ja razend was ze, en wonder was 't niet, want nog bovendien had Dolfke, 't lieve jungske, haar pas gezegd dat ie heel duudelik het gezien - toen ie eiges 'en bietje ien den heujbarg lee - hoe den luoird ienstee van te ploegen, lankuut naest Geurtje ten Bos - zoo'n feeks, die hum sloeg - ien 't gres het gelegen, en loater de peerds, ienstee van ze eiges te bezurgen, oan Jan het vertrouwd. Ja woedend is vrouw Willems naar 't voorhuis gegaan, en nou - nou was 't nog 'en ander spektoakel! 'Wel Heer ien den Hemel!' het ze gevluukt, alshoon ze niks

[p. 188]

van geen vluuken hiew. - 't Was heur ook krek asof hoar 't heele lief onder de beenen uutschoot. Doar lee ie, den ezel, den lummel, den dagdief! Ien deze koamer; ien 't stoel woar ze eiges nog nooit op zitten wou! Sprêken wil ze, moar sprêken kan ze niet - d'r zat heur 'en strop um de kêl. Zie, 't is Trieneke die heur um den hals lee: 'Moeder, moeder!' roept ze beschermend. Maar moeder, ze rukt zich los uit de klem; met dreigend gebaar snelt zij op den terugduikenden bouwknicht toe: 'Wat! gij! vlêgel!' barst ze stootend en bevende los: 'hier ien de koamer....! hier ien den stoel! Vort! vort weer d'r uut! D'r uut zeg ik oe; deur 't eigenste gat woar ie ien bint gekommen. Schandbrood zu'j êten, schandbrood ien ermoei! Vort, vort m'n huus en m'n dienst uut!' En - als zij hem vat bij den arm, dan dringt ze hem voort en verder naar 't venster, en Trieneke roept wel: 'Och moeder bedoar toch!' En Lammert hij trilt wel: 'Vrouw Willems ik smêk oe!' Moar: 'Vort! vort met den luizak! Allo, de been' over 't roam - da's niks, stoot oe kop moar - oe loon za'k wel sturen; geen voet op 'et erf meer!'

't Is avond. De dorpsklok heeft in de verte elf doffe slagen gebromd. Evenals de geheele omtrek ligt ook het Putterserf in een valen nachtsluier verscholen. Slechts aan de zijde der Linge schemert er in die woning nog een flauw lichtje achter dichtgeschoven gordijntjes. 't Is het venster van Triene's kamertje.

Mooie Triene, ten halve ontkleed - of liever gekleed zooals zij't bij snikheeten dag in 't brandende hooiland zou wezen - Trieneke drukt zich gedurig de koude hand tegen de gloeiende oogen, want - oakelik veul het ze geschreid van't middag tot den oavend toe. Met moeder en Lammert was alles gedaan; 'en wrok had moeder op 't heele Weijers-huus; op ouwen Weijer die volgens Dolfke - hoar belasterd; op Geurtje ten Bos die heur jongske gesloagen; op Lammert die heur ien't wark zoo goed as bestolen, ien't zwak gegrepen en bijkant den dood op 't lief gejoagd had: 'Nooit kumt ie weerum;' had moeder geroasd; en Triene, ze drukte haar koude hand nog eens op de brandende oogen, en - wonder, as ze dât duut, dan liekt heur alles zoo zwart niet meer toe: 'Joa, Trieneke is d'r ook nog, wel zeker! As ze mundig wordt dan zal ze doen noar wil en believe. 't Is oarig - as ze die hand zoo houdt, hoeveul klaarder 't hoar wordt: Zeker, Lammert had zich lillik loate kieken; den luoird speulen veural ien zoo'n koamer, dat had toch gek gestoan. Alêvel - niemand zou lachen umhum den zij ens heur joa gaf, niemand zou lachen um hoar dat zij niet heur zin kreeg. Ens joa, blijft joa. Zie, Trieneke is d'r ook nog!

Eenige oogenblikken later zit het fiere, doch heden in hare fier-

[p. 189]

heid zoo dikwijls geschokte kind, op den rand van haar bedstee. Een glimlach heeft hare lippen geplooid. Uit den wit diemetten zak die haar terzij op den rok hangt, heeft zij een voorwerp genomen, dat ze wendt en keert in hare handen, dat ze beschouwt alsof het zeide: Trieneke, alleen um oe zelfs wil he'k oe lief; oan Geurtje he'k nooit gedocht, Trieneke, vergêet nooit oe Lammert. Doch zie wat beroert haar? Een gloeiende bos stijgt haar snel naar het voorhoofd; haar boezem jaagt; haar tanden klemmen zich vast op elkaar; een wit als van het laken op haar sponde vervangt het gloeiende rood van haar koon. Wat haar beroert? Zie, in het deksel van Lammert's tabaksdeus, de doos die hij in verwarring vergat, die zij inhaast heeft geborgen, in het geopende deksel ervan daar las zij die woorden:

'Aan Lammert van Tuil van Geurtje ten Bos.'

En, nog een geruimen tijd staren heur vlamme oogen op dat heillooze schrift; maar dan ook verspreidt er zich eensklaps een fiere lach over haar gelaat: 'Den Lammert - Geurtje's tabaksdeus

kos ie droagen op 't hart geliek dat ie vree noar Triene van 't Putterserf....?' Weer drukt zij de koude hand op de oogen. Nou - nou ziet ze nóg kloarder: 'Um 't gemak te bejoagen het Lammert gespeuld met Geurtje's hart, en, kos ie vrijen noar 't Putterserf.'

Duizend beelden en droomen jagen haar pijlsnel voorbij: 'Was't woarheid gewêst dat ze lachten um hoar as ze vrooliek oan 't wark was? Nee, ze hebben heur utgelachen toen ze noar 's-luioards toal geluusterd en ien't Zundagse kleed het gelooopen. Den luioard! hum hebben ze utgelachen toen ie doar lee ien den stoel; hum hebben ze weggejoagd! En - wat wordt heur dat kloar, heel kloar nou op ens: nooit, kos Triene toch de vrouw worden van 'en weggejoagden luioard! nooit, nooit van z'n lêven!'

En zie, het schuif van heur vensterke trekt ze los, en de raampjes stoot ze naar buiten. De koele nachtlucht die naar binnen stroomt en de gordijntjes doet fladderen, dooft alras de kleine olievlam die er brandt op de tafel; maar ook, hij dooft er al spoedig de laatste liefdevonk die er nog smeult voor den knaap in Trieneke's boezem. 'Nee, niemand zal 't merken wat dwoasheid z'ien 't heufd had!'

En 't nachtwiendje suuzelt: Goed, goed zoo Triene!

En de deus die heur licht gaf, ze zal hum mergen noar 't Weijershuus sturen met 'en briefke dat 't uut is!

En de bloai' van de lindes ze fledderen: Krek, krek zoo Triene!

'En mergen, mergen zal ze weer zingen heur mooiste liedjes as ze warkt oan 't stap van de Linge.'

En de gölfkes van 't oarig revierke ze lachen ien't zwieblende lies: Best, best zoo dernje! geen zong er bij 't warken zoo lieflik as Triene; geen sprêkt zoo verstandig as blozende Triene van 't schoon Putterserf.

[p. 190]

Omstreeks drie maanden zijn er verlopen; de landman heeft de vrucht van zijn arbeid in de schuren geborgen of in de hooge bergen gestapeld. Buiten langs velden en wegen, daar liggen de dorre bladers onder een dunne, straks door de vorst versteende sneeuwlaag verscholen; maar ginder binnen de schuur, daar geuren u de bruine, vette, nu op stapels gevlijde blaren der met zorg gekweekte tabaksplant tegen. Buiten gaat een koude adem over de schijnbaar slapende weiden en akkers, maar binnen, daar voelt gij den warmen adem van 't vee; daar ruikt gij de zoete room- en hooigeur der stallen; daar ziet gij den rusteloozen arm van den wanner; daar hoort gij het maatvol geklepklop der dorschers en stemt er met blijdschap in 't vroolijke lied:

'Lange vlêgel, wonderklop,

Sloa d'r helder lochtig op.

Vief en twintig duuzend slag,

Ielken korten wienterdag,

Met verdrag.

Vlêgel! klap 'em, klep 'em, klop,

Die 't niet gleuft, op stuggen kop.

Lange vlêgel, klap en klop

't Blanke groan uut vollen dop.

't Groan da'j klopt is minsen brood,

En den dorser, klein of groot,

Kriegt geen nood.

Vlêgel! klap 'em, klep 'em, klop,

Die niet warkt, op luien kop.'

Nu is het avond; buiten sneeuwt het met dikke vlokken. In de keukens der hoeven vlammen de haardvuren helder op. De zure appels broetsen en proetsen er bij den fellen gloed op de plaat. De spinnewielen snorren er lustig in 't rond, en, waar geen liedje klinkt of geen kout wordt gehoord, daar leest er de boer niet zelden op dreunenden toon van Don Antonio's weervoorspellingen uit den zwart beduimelden almanak.

Ook in het huisje van den ouden Weijer brandt een helder vuurtje onder den breeden schoorsteen. Zie, de flikkerende vlammen verlichten er gedurig den blanken schedel en de zilveren haarlokken van den stokouden man, die - as 'et koolzaad weer riept, met de hulpe van God, krek zien honderste joar zal belêven. Da's oarigheid hê? en ge griept noar oe hoed a'j 'em toeknikt: Hoe geet 'et? Moar stil, dat moj' 'em niet vroagen, dan kan ie de noald ien de moas' van zien knoopsnet niet kriegen; dan bêft ie, en as ie dan sprêkt met zien oud ouwe stem: 'Goddank, nog gezond van harte,' dan trilt hum zien heufd, dan schiet hum 'et net uut de hand, en kiekt ie zoo strak ien't vuur, da'j afziet van 't vroagen.

[p. 191]

Begrepen? Nee, ge begriecht 'et nog niet. Luuster: Gunds achter op de kleine dêl doar steet de mooie roodvoale koei ien't stal. Mergen kumt Levie um 't beest noar zien slachthuis te hoalen. Levie - welzeker - brengt specie op toafel; krek, krek zoo!

Moar Lammert, den weggejoagde van 't Putterserf, Lammert het ien't harfst geen wark kunne kriegen, - zoo zaidie - en nou, bij wienterdag, die niet vast op den boer zat kos lopen ien't honderd; drie moanden schuld valt slecht te betoalen: zie, mergen kumt Levie um 't koeibeest. 'Heur j'em niet Geurtje?' vraagt de oude terwijl hij luisterend het hoofd terzijde buigt.

‘Mein ie Lammert, grootvader?’ zegt Geurtje, en ziet van het stopwerk op waarmee zij zich bij 't keukenlampje aan de tafel onledig houdt.

‘Nee Geurtje, 'k docht da'k de voale stark heurde snuuen;’ zegt de oude.

‘k Heb niks geheurd grootvader;’ is Geurtje's antwoord. Weijer knoopt weer voort aan zijn net; en Geurtje stopt weer. Na eenige oogenblikken herneemt de grijsaard: ‘t Kon toch wêzen Geurtje, dat de koei nog heuj ien de krib wou....?’

‘Dat kan niet grootvader, 'k het heur eiges nog 'en wiske meer as anders gegeven.’

‘Zoo Geurtje, dan is 't goed kiend.’ Iets later:

‘Nou geulef ik toch zeker Geurtje, da'k ze heur schuuen ien't stal; misschien dat ze de horns ien't touw het geward; ko'j niet is êfkes, heel êfkes goan kieken?’

‘t Touw is te kort grootvader, 'k weet zeker dat de koei niks van nooi het.’ Straks vragend: ‘Moar zal ik....?’

‘Nee blief dan moar zitten,’ is Weijer's antwoord: ‘Anders, 'k wil niet zeggen.... Lammert is zoo slofs, as ie misschien vergêten had um 't stalluukse achter de voale op 't hoakske te doen....?’

‘Moar grootvader, Lammert is al vroeg de deur uitgegaan, en 'k het oe gezeid da'k heur eiges bezurgde.’

‘Zoo Geurtje, ha'j dát gezeid; joa, dan zal 't goed wêzen, dan zal 't heel goed wêzen.’

Weinige seconden later staat Geurtje op, neemt een steenen kan van den vloer, en nauwelijks is zij er mede naar buiten gegaan om voor de avond-koffie water uit de Linge te scheppen, of de grijze hangt haastig zijn knoopwerk terzij aan een spijker; verlaat zijne zitplaats; treedt zoo spoedig hij kan op het tafeltje toe, en vat het keukenlampje in de bevende hand.

Zie, daar gaat hij de bijna honderdjarige grijsaard, in den laatsten tijd is zijn gang minder vast geworden; de rug schijnt meer gekromd dan toen wij hem vroeger zagen, en het hoofd dat hem, vooral bij het gaan, dieper op de borst hangt, is gestadig in een trillende

[p. 192]

beweging. Nog even omziende als vreest hij dat Geurtje reeds terugkomen en hem weerhouden zal, gaat hij naar de deur die de kleine deel van de keuken scheidt; de klink wordt gelicht, en een oogenblik later werpt het flikkerende lichtje, op het deksel van den broodtrog geplaatst, een weifelend schijnsel in de donkere ruimte.

Wat de oude er doet? Niets! hij staat er bij de laag steenen voerkrib van het roodvle koebeest; hij staat er en kijkt maar.

En het koebeest dat heel goed bezorgd op zijn stroo lag, het richt zich zoodra het den man bemerkt, terstond overeinde. Rechts en links schuurt hij de breede horens langs de palen der kribbe; met langgerekten kop snuift hij al sterker en verder vooruit naar den grijze, en lekt met de raspige tong naar de hand die zoo dikwijls hem krauwde in het kroezige kophaar.

Daar staat hij, de stokoude Weijer, en zijn schrompele vingers ze krauwen ook nu weer den kroezigen kop van het goedige dier: ‘Veur 't letst menneke, alles veur 't letst,’ mompelt de man schier onhoorbaar: ‘Mergen zal 't gedoan zin, mergen zal de stal lêg stoan, heelegoar lêg. Dat zal veur 't erst wêzen zoolang as Weijer zien heugenis geet, veur 't allererst! Joa menneke, lek moar; lek moar erm beest. Hier, nog 'en goeje wisch heuj! mergen hei'j't niet meer van noode. Toe vrêt dan.... Kiek, altied lekken! Zou'j 't ook begriepen? Nee, begriepen dat duut ie 't niet. Zoo'n beest het geen weet van zijn lot, dat, dát het de mins moar alleen; krek, de mins moar alleen! Joa, toen de letste oogst noar binnen wier gehoald, toen mocht den ouwe zien God nog danken dat ie't nóg ens en alweer mocht belêven, gezond en kloar van begriep; moar nou, nóu mot ie vroagen: woarum is ie óok niet gevallen geliek met de dorre bloai' van de boom'.... woarum....?’

Zie, ongemerkt is Geurtje den grijsaard terzijde getreden: ‘Grootvader, kom; wat doe'j ien de kou?’ spreekt ze liefderijk vermanend.

En de stokoude man - wat ie dee....? Niks, heelegoar niks! Hie stond en hie keek moar.

Joa krek, hie stond en hie keek moar.

Buiten sneeuwt het nog altijd voort. Geurtje's voetstappen van het huis naar de Linge, zijn slechts

kleine zachte goltjes geworden in het onafzienbare sneeuwkleed dat er over de heele Betuw wordt uitgespreid. Ook de Linge, gisteren met een dunne ijskorst bevroerd, schijnt tusschen haar beide oevers niets meer dan een sterkere golving in het witte tapijt, en slechts even vertoont het riviertje zijn zwarten spiegel onder de donkere brugjes die het beschutten voor den verstijvenden adem der vorst, of ook waar een bijt werd gehouden bij hoeve of erf.

Lammert van Tuil heeft bijna den geheelen namiddag boven grootvader's koestal in 't hooi gelegen. Wark te zuuken a'j 't toch niet

[p. 193]

kos kriegen, 't was muuite vergêfs. Binnen ien de keuken te zitten, 't was vervêlend. Siends 't geval was Geurtje stroef en kortaf geworden; grootvader zat altied, arg vervêlend, met dat knoopsnet, en toezoers ha'j 'etzelfde proatje: over 't niks verdienen, over schuld' die betoald moste worden, en 't God bewaar dat Weijer, in zien honderste joar, nog oan d' erme zou kommen.

Onder zich heeft Lammert telkens het koebeest gehoord dat Levie morgen komt halen. 't Was noarigheid! As ie moar niet zoo gek was gewêst um de peerds oan Jan te geven en eiges in die koamer te goan zitten. En dan die deus, die weerlichse deus te vergêten; zeker, dan zou 't vertelselje wel anders zin afgeloopen.

‘Tweemoal noa dien onneuzelen dag is ie nog weer noar vrouw Willems gegoan. Zoo'n feeks van 'en vrouwmis! Krek had ze gebloazen as 'en kat uut de hugt, en veuruut al geroasd dat ie nooit, nooit geen wark meer kos kriegen. Onverstandig had ze moar vortgeredenierd, went och herrejennig! op dat wark doar had ie nou eigenlijk z'n figeloasie niet op. Over 't geval had ie sprêke willen; gebeurbeild dat ie gemeind had dat Trieneke ien de koamers was; dat die noam' ien 't deksel, al wel 'en karmis-oarigheid van tien joar gelêjen was; en zie, dat zich nou alles moar op most kloaren, went da'j 'en mins die zoo arg verliefd was, 't ook êvel niet oan kos rêkenen as ie 'en bietje temin, of ook in sommigte dinger zelfs oaverechts verkeerd dee. - Moar fluite! Geen woord het ie d'r tussen gekregen. - Wonder! ien de letste twee joar het ie toch altied zoo vast geleufd dat ie riek zou worden. Eiges het ie nog drie - loa's kieken - wel vier keer Zundags 'en heel dubbelje ien 't kerkezekske gegeven, en letst met 'et nachtmoal 'en halve gulden. God had 'et eiges gezien; en nou.... nou zou 't uut zin? 't Kos niet woar wêzen. D'r stond toch ergens ien den biebel: De Heer zal 't oe duuzend - 't kos óok wezen: honderd duuzendmoal vergelden; en zou de Schrift dan bedriegen?’

Zóo heeft Lammert er liggen peinzen, en gedurig hoorde hij de koe. ‘'t Was vervêlend. Geertje had hum wel tien keer gezeid dat 't zien schuld was dat de koei noar Levie most. 't Is woar, mergen dan kregen ze specie op toafel; moar grootvader was zoo mistroostig, en 't zou nog wiejer achteruutloopen as de koei weg was. Joa, 't was vervêlend! arg arg vervêlend!’

Toen het donker is geworden, heeft Lammert zijn ligplaats verlaten. Naar buiten gegaan heeft hij het welbekende paadje gekozen dat langs de Linge naar het Putterserf voert, en de sneeuw, die steeds dicht en sterker ging vlokken, heeft er alras zijn voetspoor gedekt.

‘Wat ie wou? Niewoar hie zou er binnengoan, nog ens prebieren: oan Trieneke zeggen: dat ie verechtig zoo arg verliefd was, en oan vrouw Willems: dat ze moar niet kwoad meer most wêzen, en, of

[p. 194]

ze asteblijf 'en bietje geld had veur grootvader, umdat anders de koei....’

Maar, wat hij ook gemeend heeft te zeggen of te doen, bij de hoeve van vrouw Willems gekomen, heeft hem de moed ontbroken om er binnen te gaan.

Nou steet ie bij 't keukenvenster op 't Putterserf. Deur de reet van 't luuk kan ie êfkes noar binnen zien. Eigenlijk ziet ie niks, niks as de breeje rug van dat nijdige vrouwmis. D'r is 'en gesoes in die koamer asof er heel wat minsen bijeen zin. ‘Rug! breeje rug goa dan op zied!’ Moar de rug blijft zitten! Heur.... heur wa'n gelach! Duudelijk ku'j Trieneke onderscheiden. Heur! heur ze is lachen, allegoar, hoe langer hoe harder. De breeje rug geet al op en neer. Zoo'n rug! Verechtig as ie niet van dat wief was, dan zou'j d'r ook hoast lachs over worden. Heur! hard boven uut klinkt 'en stem:

‘Toe Leendert, nog ens!’ En dan - dan Trieneke's stem:

'Nee, nou zal 't genogt zin!' - Moar, 't lacht weer en 't schoatert, en de rug hie danst as 'en kikkert; en 't zingt in die keuken:

'Balkenbrie, Balkenbrie,

't Munje veuruut, en ge weet wel wie,

Balkenbric, Balkenbrie,

Tweemoal gekust en nóg ens, da's drie.'

En Lammert - wat hum deur 't heufd speult dat kan ie ien't erst niet begriepen, alshoon ie toch ien de letste drie moand' al duk genogt het begrepen, dat 't met Trieneke wel uut zou wêzen, en met 't vertelselje ook. Moar nou, nou begriep't ie 't: Doarbinnen was Leendert, rieke Leendert van 't Lingeland; doar had ie Triene gekust oan 'et slachtmoal en nou, nou weet ie dan zeker, dat 't uut is met Triene, en - 't schoon Putterserf.

Nog eenige seconden staat hij daar roerloos, aan een sneeuwpop gelijk, zoo wit en zoo stijf. Maar dan is 't voorbij. Een hoorbaar: 'Ien Godsnoam!' komt hem over de lippen: en als hij nu meent dat er daarbinnen plotseling een andere en draaiende beweging in dien breeden rug komt, dan spoedt hij zich eensklaps voort, en waadt door de sneeuw tot aan de voorzij der hoeve.

Nu staat hij weer stil: 't Is onneuzel, doar binnen die stoasiekoamer, doar zat ie pas drie moand' gelêje, en het ie gemeind dat ie boer en meester zou wêzen, en nou - 't is gedoan en steet ie as 'en erme schooier d'r buuten! As 'en erme schooier! En doar binnen ien dat kammenet doar liggen de guldens en riekdoalders zonder moat of berêken. Zou d'r wel één zoo gek zin gewêst um zich dood te goan warken as ie den vrijen tast noar dat geld in 't vezier kreeg.....? Den vrijen tast! - Dóar is 'et roam woar ie ens uut verjoagd wier.....'

[p. 195]

Onwillekeurig schudt Lammert zich het reine sneeuwkleed van de schouders.

Een gansche beeldenrij schuift hem voorbij het starende oog: Trieneke ziet ie oan Leendert's arm. Geurtje dreigend met heur vinger. Levie met de koei oan een touw. Grootvader bleik in zien bed met 'en doek um 't heufd. Al de geldzak' ien 't kammenet ziet ie oan 'et dansen, krek as die rug. Zich eiges met griepende hand noar de dansende zakken. Tien koeibeest' ien 't stal. Grootvader ook ien 'en stoasiekoamer. Geurtje ien zoo'n ermstoel. Zich eiges, nog ens..... boven oan 'en galg.

'Hu! 't is koud, arg koud. Wa'n oaklik gezicht! Veuruut! Niet noar grootvader's huus toe: Dat glujend vervêlende knoopsnet! En Geurtje! En 't koeibeest! - Veuruut! hie weet wel wat bêters.'

't Is nu acht uur in den avond. Op den zwaar besneeuwden grintweg is het onmogelijk een handbreed voor zich uit te zien, want een dikke mist heeft sedert een klein kwartier het sneeuwen vervangen.

Daarginder niet verre van de Lingebrug, aan wier overzijde de onaanzienlijke herberg ligt waarvan we reeds vroeger spraken, daar klinken luidruchtige mansstemmen. Hoor, een langgerekt en aanhitsend gillen snijdt door den vochtigen dampkring; luid gerinkel van paardenschellen en het geweldig kraken eener kar in de sneeuw vermengt zich nu eensklaps met het geschreeuw der mannen.

Spoedig echter verzwakt het rumoer: een nare verwensching bericht dat het pogen er vruchteloos was, doch straks ook, dan gilt en dan krijscht het opnieuw en nog sterker, en 't jaagt en het kraakt weer, maar nogmaals vergeefs, want de kracht schoot te kort.

En - wadend door de hooggepakte sneeuw, zoekt er een welbekende de herberg te bereiken. Dewijl hij vreesde dat zijn voetspoor langs de Linge hem zou verraden, zoo heeft hij den breeden rijweg gekozen, en met den vallenden mist gedurig de grootste moeite gehad om, zonder in greppel of sloot te geraken, zijn pad te vervolgen.

En nu, geheel onzichtbaar gaat Lammert, op slechts luttele schreden afstand, de plek voorbij waar men bitter om hulp is verlegen.

Hoort Lammert dat schreeuwen dan niet? Welzeker! 't Liekt wel of 't Dries met Toon van de meulen is,' denkt hij onder 't voortgaan. 'Onverstandig ien zoo'n mist te voaren. Zeker zin ze met de kar van den weg ien de gruppel geroakt. Ge zoudt oe doar eiges met 'en henje te helpen, nog op den loaten oavend, ien't zweit goan warken! 'En mooie kemeelie! - Jong, wat schrauwen ze hard; hoast krek mien ien't oor; en toch: g'enoavend, ze zien mien iens-geheel niet!'

Zóo gluipt hij voorbij. Een paar minuten later wordt de deur der genoemde herberg door hem geopend.

[p. 196]

Drie jonge boeren aan een tafeltje bij het raam der lage en kleine kamer gezeten, wenden de hoofden naar hem om, en, als het geschreeuw daarbuiten, door de geopende deur nu duidelijk in de gelagkamer wordt vernomen, terwijl het straks - mede door het getier bij het kaartspel - niet te hooren was, nu roept er een basstem den komende toe:

'Zoo man, is d'r onroad doarbuuten?'

'Ik weet niet,' zegt Lammert: 'ik kom de oaverrechtse kant af. G'enoavend. - Jan Dulmers, 'en kloare!'

Maar Jan Dulmers - algemeen onder den naam van 'de streuper' bekend - hoe neringziek hij anders mag wezen, nu voldoet hij niet aanstonds aan Lammert's bestelling. Reeds staat hij met de drie jonge boeren in de sneeuw voor de deur zijner herberg. 'Heur, 't is Dries de mulder!'

'Krek, ze zitten met de kar ien de snee vast!'

'Allo, d'r op af!'

'Dries zal traktieren!'

'Gauw Jan: 'en lanteerne!'

Zoo klinken de stemmen aan de deur. En Jan Dulmers spoedt zich naar binnen. 't Kan 'en goejen oavend worden! Haastig krijgt hij een groote lantaarn van een plank aan den muur, en terwijl hij in allerijl het vetkaarsje aansteekt, vraagt hij aan Lammert:

'Goa'j ook mee helpen?'

'Nee, 't zal niet neudig wêzen,' meent Lammert, en voegt er bij: 'Ik kom al van Nimwêgen loopen; 'k zal moar op 't vuur passen.'

'Zoo;' zegt Jan Dulmers, en als hij Lammert nog haastig den bestelden borrel heeft ingeschonken en toegebracht, dan maakt hij 'en kniepeugske tegen zich eiges; wendt zich schielijk terzij naar het hooge broodkastje dat tevens voor tapkast dient; draait den sleutel in het slot; steekt dien fluks in den zak, en spoedt zich dan voort met het licht ter deure uit.

'Zooas de weerd is vertrouwt ie zien volk;' mompelt Lammert terwijl hij zich bij het vuur zet. Zie, Gerr't en Hannes ze hebben ook al, véur dat ze opstingen, heur koarten en geld ien de zak' gestoken, moar Êvert - zie, Êvert het 't loate liggen: 'En heele hoop centen en kwartjes, en zien koarten d'r bij. - Die kwartjes.....? 't Zou Lammert temin wêzen um d'r 'en hand veur uut te stêken, aldat ie eiges moar vief cent' op zak het.

Alêvel, doar kumt 'en ander vertelselje proaten: 't Zeggen is dat Dries de mulder op éen oavend oan Harm van 't Blauwveld dartig gulden met pertooten verspeulde. 't Pertoetspel kent Lammert zoo goed as de beste. 'Twee kwartjes, 't zou genogt veur tweemoal den ienzet wêzen. As ie 'tnam, ien ielk geval kos ie 't dan van de wienst of anders van 't geld veur de koei weerum geven. Met dartig gulden ko'j heug ien de lotterij speulen. Krek, zoo'n lotterij

[p. 197]

da's 'en oarige prakkezoasie; ko'j riek van worden met de rug ien 'en ermstoel.'

Zachtjes, heel zachtjes treedt hij nu op de tafel toe; bekijkt er de kaarten van Evert; vat met een

snelle beweging twee vijfjes die hij fluks in den zak steekt, en, als hij opziende zich zelf in den kleinen spiegel bemerkt, dan, dan schrikt hij alsof een ander hem aankeek, maar paait zich ook ras: 'Joa, weergeven za'k 'et, verechtig dat za'k 'et!'

Een klein uur later zit Dries de molenaar met vier jonge boeren aan het straks genoemde tafeltje. Voorgelicht door de lantaarn en met behulp van de mannen uit de herberg, heeft men de meelkar weldra uit de greppel waarin zij geraakt was, weer op den weg geholpen, en, dewijl de molen geen tien minuten gaans voorbij de herberg naar de zij van het dorp was gelegen, zoo heeft men kar en paard eerst te zamen in veilige haven gebracht, waarna Dries, 'rooje Dries' die traktieren zou, met zijn helpers naar De reizende man is wedergekeerd.

A'j 'et pertoeten niet kent dan bi'j nog niet kloar ien de Bêtuw. Pertoet zegt de Fransman, en pertoet beteikent zooveul, as da'j ien alle kroeg pertoet met de koart' speult. Bij Jan Dulmers is't bijkant ielken oavend pertoet, en dukkels tot loat ien de nacht.

Nu zitten de vijf personen om het tafeltje: Rooje Dries, Gerr't de schêper, Hannes de mêlmuus, Êvert de lange, en Lammert - ge weet wel.

Buiten hangt nog altijd een ondoorzichtbare mist, doch terwijl ook binnen de gelagkamer een dichte nevel van tabaksdamp de spelende mannen in een valen nevel hult, vermengt zich daarmede al spoedig zulk een nare dranklucht, dat een langer toeven er ons onmogelijk wordt.

Hoor zelfs buiten de deur wordt het gegons der stemmen, het geklop op de tafel, en somwijlen een luid gesproken woord zeer duidelijk vernomen. Dikwijls klinkt er tevens met vloek of gelach, een kreet bij winst of verlies; soms ook het rijm van Gerr't de schêper: 'D'r uut met den ruut! Wat doe'j met de vrouw ien de kou! 't Oas is de boas! Klop, zei de schop!' en dergelijken, terwijl een sterke kneukelslag u steeds verwittigt, wanneer hij een der zwartbeduimelde kaarten op de ruwe speeltafel slaat.

Hoor - dat is dezelfde krijschende stem die we straks reeds op den weg vernamen; 't is de stem van Dries, en hij roept: 'Allo, speel op luie....'

Het laatste woord verstaan wij niet, en evenmin het knetterend kruisvuur van woorden dat volgt op den tweeden nog heviger uitval:

'Wat weerlich, zou'j Dries ien de koart zitte kieken!'

Een ontzettend gevloek en getier klinkt er al sterker. Hoor, daar rinkelt een glas dat, geworpen, waarschijnlijk zijn doel heeft gemist, en tegen den wand aan stukken vliegt.

[p. 198]

'D'r uut den schavuut!' roept Gerr't de schêper. Daar vliegt de kroegdeur open. Het rood en weifelend licht daarbinnen werpt een rossen glimp op den donkeren sneeuwweg.

'Loat los! loat los!' schreeuwt Lammert met heesche stem. Twee personen stuiven naar buiten. Rooje Dries houdt Lammert bij zijn halsdoek in ijzeren vuist geklemd, en dringt er den bijna stikkenden vijand al verder den weg op:

'Vort! vort doe valsen luioard!' roept Dries met schrille stem: 'Ko'j mien met de kar ien de snee loate zitten, dóar, biet 'em nou eiges!'

'Loat 'em! loat 'em!' roepen eenige stemmen in de deur der herberg.

Dries en Lammert zijn in den mist reeds onzichtbaar geworden.

'Vort! vort de brug op! vort noar oe huus!' schreeuwt Dries voor het laatst. Zie - dan snelt hij terug op het licht toe; de deur der herberg valt achter hem dicht, en hoor - een luid gelach weerklinkt nog daarbinnen.

Maar ginder... nabij de brug?

Lammert, nog duizelend en wankelend, tast naar de leuning; hij vat haar, doch - terwijl hij den binnenkant der leuning ter rechterzijde meent te vatten, is het de buitenkant der leuning ter linker. Een stap, en nóg een, daar zakt de sneeuw hem weg voor den voet, daar glijdt hij, en wankelt, en smakt naar beneden.

En, in de laagte, op den rand van het donkere wak onder het brugske, daar kraakt en daar knoept het; daar spant er de luiaard alle levenskracht saam om het leven te behouden. Maar ook, het stille riviertje ten straffenden rechter gewekt, het trilt en het beeft onder zijn witte laken. En de donkere

brugboog smooit er den doffen kreet die klagend om hulp roept. En gedurig knoept en kraakt weer het dun-ijs; en 't klotst in het water; en 't schuifelt in 't dorre lies; en 't schuurt langs het paalwerk; maar eindelijk, eindelijk wordt het stil; alle geluid sterft er weg, en - ondoorzichtbaar blijft de mist, de koude verkleumende mist.

En nou - nou is 't al vier moand gelêjen. De weinter met zien kille vuust het de Bêtuw weer losgeloaten. De oarige sneeklökskes - lieflikste bluumpkes - ze piepen 't erst tussen de gressprietjes uut en lachen: Doar bin we! - Oan besstruuk en elshout doar kieken de weik-gruune bloodjes heur bölsterkes over, en proaten: Nou kumt ze. - Joa, krek, nou kumt ze. Giester was't nog sturm en rêgen, moar nou schient 'et zunnike zoo lieflik en koestrend. Joa, zie moar, de leinte ze kumt. Al de boom' ien 'et rond ze stêken ien rossigen woas; de weies ien malsgruunen tooi. De veugeljes vlie-

[p. 199]

gen af en oan, van 't dak noar de boom', van de boom' noar de heujbargen, kwinkelierend en lochtig; en ze droagen ien't kleine snoavelje sprietjes van heuj of zachtblanke veerkes, en hebben 't zoo druk, went, ze bouwen heur huuskes. Zie moar, de leinte ze kumt, alles lêft er en warkt. Zie 'et bij de hoeven; zie 'et op den akker: de stortkar voart er de vetheid noar 't land; 't ploegt en spoait en poot en zoait; en de peerds ze hinneken ien't tuug; en de runders op stal ze loeien dat ze d'r uut willen; en de kiep' ze koakelen den heelen dag - 't is ook um poastied - en 't kleine revierke ge ziet 'et weer vlottende vortgoan, en 't flonkert ien't zonlicht, en 't heurt noar Trieneke's liedje, noar 't lied van de Bêtuw:

‘De lent' roept den akker

Ten lêven weer wakker,

Dank God en wês blij!’

Heur Trieneke is zingen! As ze 't lentelied het uitgezongen, dan zingt ze nog 'en heeleboel andere vroolikke deunjies, da'j schik kriegt a'j 't oanheurt. Van:

‘Veugeljes moakt er oe nesjes moar kloar,

Goaikes en pöpkes 'et wordt mien zoo roar.’

Joa, ge begriep 'et al wel: as de zoaddors veurbij is, dan zal Leendert van 't Lingeland zien neie getimmert' óok kloar hebben, en dan:

‘Veugeljes spreij moar oe nesjes van dons;

Twee is 'en poar, krek van ou as van ons.’

Uit de deeldeer van 't Putterserf treedt ook een paar naar buiten, maar 't is een ander paar: een moeder met haar jongske. 't Jongske zingt ook, doch op een geheel anderen toon dan zijn zuster. Moeder Willems met den zwarten hoed op de plooiemuts, en den zwart krippen doek om de brede schouders geslagen, ze trekt haar Dolfke met zich voort; en 't jongske greint wel, en roept wel: ‘Ik

wil niet!' maar moeder zegt: 'Kom jungske kom, as meester mien zeit da'j vlijtig gewêst bint, dan zu'j met de karmis 'en harlozie hebben.'

'En tik-harlozie.....?' grient de jongen.

'Joa Dolfke, joa; éen dat altied geet, moar dat moeder veur oe zal opwienden totda'j eiges 't begriep het.'

Goed zoo! moeder zal 't harlozie opwienden totdat Dolfke eiges 't begriep het.

Hoe of de moeder 't begriep het gekregen....?

Zie, als zij zelve haar Dolfke naar 't dorp ter schole gebracht, en in 't voorbijgaan de plek heeft gegroet, waar heur altied nijvre

[p. 200]

Willems van zien wark ter ruste goeng, dan stapt zij langs den grintweg terug, 'De reizende man' voorbij, en het Lingebrugske over; kiest vervolgens het bekende voetpaadje op den rechteroever van het stroompje, en treedt al spoedig de kleine woning binnen die de oude Weijer van haar in pacht heeft, doch waarvan zij de pachtpenningen al sedert vier maanden op 'de groote rêkening' schreef. 't Was ook 'en oakelik geval gewêst. Drie doag answiet was 't heele darp ien rep en roer, en liep 'et bij Weijer huus uut huus in. Geen wonder: Lammert's pet was onder 't brugske gevonden, en, of den Lammert ien't woater gevallen, wied weg onder 't ies geschoten en verdronken was, ze wisten 't niet, went wát ze ook deejen, hum weergevonden hadden ze niet.

Niewoar, a'j ien't ongeluk bint dan zie'j toch dat de minsen niet kwoad zin? Ouwe Weijer het er onderveind', heel veul onderveind' van; moar, de slag was te zwoar gewêst. 't Was of ie kiends was. Hie at en hie dronk wel, moar - Geurtje zag ie bie tijen veur Lammert's moeder oan, zien lieve Anneke die al dartig joar dood was, en, alles noa venant.

Op den darden dag tegen den oavend, toen het ie gegreind. Och lieve Heer wat het ie gegreind! Heel uut de stad hebben ze Lammert op 'en kar bij 'em thuus gebrocht. Uit 't woater gekropen het Lammert niet ien't darp durve blieven. Drie doag' het ie van hier tot gunder ien't natte pak deur snee en deur kou gelooopen; moar, op dien darden oavend, toen, toen had den ouwe hum weer; en den ouwe het veur Lammert's bedstêj gezeuten en gezeid: dat de minsen zoo goed woaren; en dat Levie de koei niet gehoald had umdat de snee zoo hoog lei; en dat de voale nou nog op de dêl sting, went, dat de minsen niet wouwen dat Levie 'em hoalen kwiem, zie, umdat ie zoo best en zoo mooi was.

En dan weer greinend: dat God toch goed was; en 't minsdom ook!

'Gemergen boas Weijer. Zóo, geet 'et nog goed?' zegt de boerin van 't Putterserf, en dan tot Geurtje: 'Ik dank oe dernje;' went Geurtje gaf hoar 'en stoel en 'en stoof.

't Is den oude toch aan te zien wat slechts weinige dagen van angst en spanning kunnen uitwerken. Zijn oogen staan veel doffer, en het schijnt alsof zijn gehoor is verminderd, althans hij antwoordt op de vraag naar zijn welstand:

'Joa, joa, nog altied frisch en gezond, en as 't weer zoo mooi blijft, dan zal 't hoast tied wêzen dat ze noar 't land geet. 't Was ien't joar acht en zeuventig toen goengen de beesten.....'

De oude vervolgt zijn verhaal, en als het ten einde is, en Geurtje der boerin heeft bericht, dat 'et met Lammert's pien ien erms en been' arg veul bêter geet, en dat ie nou achter 't huus ien den hof 'en bietje oan 't kuieren is, dan zegt de oude Arie nog eens:

't Was toch mien schuld niet, niewor, dat 't koeibeest zou ver-

[p. 201]

kocht worden. 'k Had Lammert altied bij 't wark gehouen, moar ien't lest.... en, 'en oud mins is zwak.' Terwijl hij omziet naar de deeldeur: 'Geurtje ik heur 'em; ge most 'em 'en emmerke woater geven. - Zie 't was toch mienschuld niet.'

En - nou zu'j 'et verstoan hoe vrouw Willems 't begriep kreeg: 't was den ouwe ten troost dat 'et buuten zien schuld was.

En de rijke boerin stopte den grijsaard, die zeker nooit een aalmoes zou hebben aangenomen, een paar guldens in de bevende hand: 'Op rêkening Weijer, heur ie, op de groote rêkening.'

'Bestig; dank oe vrouw Willems, op de rêkening;' zegt de grijsaard. Moar - hoe dat ie met vrouw Willems nou eigenlijk rêkening had, dát wist ie niet krek; alêvel hie vuulde verpliechting en

noojend: 'Kom, blif nog wat zitten?'

Nee, vrouw Willems dankte; ze kon niet went um elf uren most ze thuus wêzen, en erst hier achter op 't land, nog ens noar 't ploegen van heur neie bouwknecht kieken, die - ze had 'et geheurd - eigenlijk geen bovenste beste was.

Achter 't huuske van Weijer het Lammert al wel 'en half uurke gekuierd. Ge zoudt 'et hum niet oanzeggen dat ie zoo veul het gelêjen. Geurtje weet ervan mee te proaten. 't Was dukkels met recht van och harrejennig! - Over 't geval zuwwe moar niks meer sprêken. Rooje Dries en allegoar zin ze bij hum gewêst toen ie zoo zwak lei, en Evert het gezeid: dat ie die kwartjes loater wel kriegen zou, hie had er niks van gemarkt.

Woar of Lammert noar kiekt.... den heelen tied kiekt.....? Zie doargunder op den akker - met 'en kleine gruppel van grootvoader's erfke gescheien - daar schoefelt Hannes de mêlmuus, met de ploeg deur de klei, krek asof ie met 'en schip oan 't lavieren is: 'Onmundige kerl!' denkt Lammert, 'hou oe peerds dan ien toom! Zie, rukken: liens, rechts. Boe, joeps! doar zwabt ie weer hen. 'En voor' as 'en talhout. Toen ikke!!.... Wacht, nou zal ie 'em zwonken. Och minsen wa'n ermoei! Toe! zwonk dan op zied! Huup! rechts met de ploegstêl. Zie, zie nou! 't peerd met de poot over 't streng heer. Toen ikke!!!.... Moar nou, mien erms zin te stief! - Verdrêjd! a'j wilt en ge kunt niet! - Zie, doar kumt ie weer oan. Kerl!veuruut! Boe lompert!! as ikke!!!!....' Met saamgeknepen vuist en het bovenlijf zwenkend, alsof hij daarmee den ploeg in 't rechte spoor zou houden, bespiedt Lammert al verder het werk van den onbedreven bouwer. 'O God, a'j dan wilt en ge kunt niet!' zucht het nogmaals van zijne lippen; maar dan, als een stem er vanbinnen terugkaatst: A'j wilt joa dan kun ie, - dan - dan spoedt hij zich voort, de greppel over, den bouwakker op!

Hannes de mêlmuus kan 't niet schêlen dat Lammert hum êfkes verzet, went, phu! 't is niks meklik.

[p. 202]

En Lammert hie vat er den toom, en griept er den ploegstêl: 'Vort mennekes, vort! - Zie, de bruintjes ze kennen hum nog. Doar geet 'et: 'Hört jungskes! doar geet 'et!'

En gunder op 't Lingewêgske doar steet 'en vrouwmins te kieken; moar Lammert ziet heur niet: 'Vort jungskes vort!' En de zwakte ien erms en ien been' hie vuult ze niemeer; en 't blanke iezer snijdt lochtig den akker; en de klei krult glommend umhoog; en de voor' leit zoo recht as en nootlien ien 't psalmboek, en: 'Vort! A'j wilt joa dan kun ie;' - Lammerthie kan 't nog!

Sinds dien dag is't zonneke tweemoal dartig keeren over 't bouwveld opgegoan. - gunds mowwe wêzen; gunds, zoo'n vieftig trooj achter 'et Putterserf, moar toch altied op zied van 't kleine revierke, dat met een lochtig dampke boven zien spiegel oe zeit: dat 'et kostelik weer veur de zoaddors zal zin. Joa, dóar mowwe wêzen!

Jong! wa'n leven en tier op dat land woar kort nog gelêjen 't riepe oliezoad veur 't sikkkel viel en dreugde ien't koestrende zonlicht.

Zie, uut alle hoek' van den akker voaren de rijers op kleine stortkar' den dreugen bouw noar 't dorskleid dat midden op 't veld is uutgespannen.

Zie hoe ze hitsend met de kar komme oanjoagen. 't Gewas, met 'en touw ien kleejen gebonden, 't mot gelost op 'et dorskleid; de kar gewipt; 't peerd veuruutgejoagen; de trekkers die achter stoan, geliek oan 'et paktouw getrokken: 'Hört! vort met de kar!'

Een, twee, drie, vier, vijf, - krek in vijf tellens is 't zoad ten dorsvloer gespreid. Heur, met vroolik gezang sloan wel veertien dorsers heur vlêgels op 't kostlik gewas; ze kloppen en sloan, en - 't dreuge zoad vliegt uut d'r buskes! En zie, de schudders ze schudden de peul' af die bleven oan 't stronk; en de streujwarkers ze keeren 'et streuj van 'et dorskleid; en de schoepers ze schoepen 'et zoad ien de zakken; en de karren ze joagen weer oan; en de bedspreiers - mansluu en derns - ze spreien den vloer weer; en 't vlêgelt en 't zingt, en 't jakkert en joagt, went, 't oavend mot 't kloar zin. Goddank as 'et dreug blijft! 't Soa jongens veuruut!

Doar zou'j muu van worden. En êvel, behalve van eiges is 't alles moar leenvolk; niet éen kwiem um loon. Traktieren! traktieren da's 't lied bij de zoaddors. En de boer hie traktiert van 's-mergens tot 's-oavends. Gunds op 'en kar liggen voatjes - behalve met woater - veul voatjes met bier, en

voorders jenever! Veur dat 't begint kriegt de man al 'en borrel; bij ielken bedsprei 'en borrel - da's zundig! Moar de mins is geen dier, went de mins het verstand, en - as 't verstand zeit: schei uut, dan mot ie uutscheien, of anders wordt ie nog minder as 't vee, en da's schand veur 'en mins! Alêvel, zeg boer, ku'j de drankfles niet keeren?

[p. 203]

Moar nou is 't wat bêters: 't Schoftuur het gesloagen. 't Warkvolk zit ien groote hoopen op den akker; ielk 'en bord op de knie, en 'en lepel en vurk ien de hand.

Vrouw Willems en blozende Triene met Leendert van 't Lingeland - heur lieve jong - ze loajen hier en gunder en overal de borden vol met glommende snijboonen en eerdappels en worst. Jong, zie ze is êten! Zoo kriegen 't er veul niet duk op 'en joar. En straks, as ze boonen genogt hebben, dan kriegen ze wrungel met afgetapte room', totdat ze bloazen en steunen - zoo'n bietje benauwd - en liefst goan sloopen krek woar ze nou zitten.

Zoo'n klein uurke loater worden veul al weer wakker. Moar nou....? Gunder oan 't eind van 'et dorsveld wat ruurt doar? 'En kar met blom' en met bloajer getuugd, kumt zuutjes noar 't midden gevoaren. Hier en gunder en overal springt 'et volk overeinde. Heur, wa'n gejoech en geschrauw: 'Lang, lang zal ie lêven!'

Stil! da's oarigheid. Boven op die kar zit 'en stokouwe mins. Krek is ie honderd joar geworden. 't Is veur de honderdste keer dat ie de zoaddors belêft, en vrouw Willems het gezeid, dat ie de zoaddors nog zien zou.

Heur, heere minsen! wa'n geschrauw: 'Lang, lang zal ie lêven!'

Den ouwe mins wat bêft ie met 't heufd. Zie, de kar steet stil. Ze helpen hum ien't afklimmen.

Vrouw Willems gêft hum de hand. Trieneke ook; kiek, allegoar allegoar geven ze hum de hand. - Jong, jong, wa'n geschrauw! Stil dan, hie sprêkt, den stokouwe mins hie sprêkt. Stil, ge kunt niet verstoan; luuster:

'Ik dank oe, ik dank oe goeje minsen...' beeft er de stem eener eeuw in 't rond: 'Doar kumt 'en tied da'j niemeer warken kunt. Zoolang as God mien kracht gaf he'k altied gewarkt, dat kan Anneke getuugen....' hier ziet hij terzij naar de achttienjarige Geurtje die naast hem staat en immers Lammert's moeder niet is. Maar niet éen die den mond tot lachen vertrekt. Ze luisteren allen met langgerekten hals en ingehouden adem. Doch de oude spreekt niet meer; hij tast er naar den dorschvlegel die Lammert over den schouder hangt: hij vat dien. - Kiek... zwabbelend geet de knuppel ien de hugt; slap, zonder kracht kumt ie neer op 'et zoad; nóg ens noar boven, nóg ens noar onder, en - doar springen troan' ien de oog' van veul die 't zien en van veul die er heuren, heuren hoe den oud-ouwe mins doar bêvende zingt:

'Lange vlêgel, klap en klop,

't Zwarte zoad uut spitsen dop;

't Zoad houdt licht veur duustre nacht

Altied warkzoam is Gods macht.

Toe met kracht,

Vlêgel, rep moar, klep moar, klop;

't Wark, doar kumt Gods zêgen op.'

[p. 204]

Nou is 't genogt ouwe mins! Goat er zitten; hier op dit benkske. Voorders zal Lammert wel veur oe dorsen en warken. Lammert die nou al siends twee moand' weer bouwknicht op 't Putterserf is, en 't liedekje nooit, nee nooit zal vergêten.

En zie - doar reikt Dolfke van vrouw Willems den ouwe 'en pampier toe, en, veul weten 't wel wat ien 't pampier steet te lêzen: Den honderdjoarige kreeg veur zien kleinzeeun, op Trieneke's veursproak, 't huuske dat ie zoo lang ien pacht hiew, met nog den akker d'r bij woar Lammert, uut eigen beroad, de ploeg ien de hand' greep.

En ze schrauwen weer: 'Lang zal ie lêven! lang zullen ze lêven!!' Dat, dát was erst oarig!

En zoo oanstonds zal 't wark weer beginnen, moar erst drukt nog Lammert de hand van mooi-blonde Triene, van Triene die mergen de lieflikke brued zal wêzen van kloeke Leendert van 't Lingeland. En - as ie 't gedoan het, dan pakt ie zien Geurtje die trouw hum verzurgde. En zie - as ze zoo'n bietje achterover geet, dan kruupen de rooje kroal' uut heur duukske noar boven. Nee! 't vuur het ze krek geloaten zooas ze woaren; 's-oavends het ze ze goaf ien den as weergevonden, en - 'en neie droad het ze d'r loater deurgeregen, 'en sterke droad die vast niet zou brêken.

Heur, drie uren sleet de klok.

'Op! oan 'et wark!'

En zie dan, 'et joagt weer, en 't streujt en 'et dorst weer; en - 't lieflik revierke, weerkoatsend dien akker, lacht vroolik ien 't zonlicht: Vlijt loont er z'n heer!